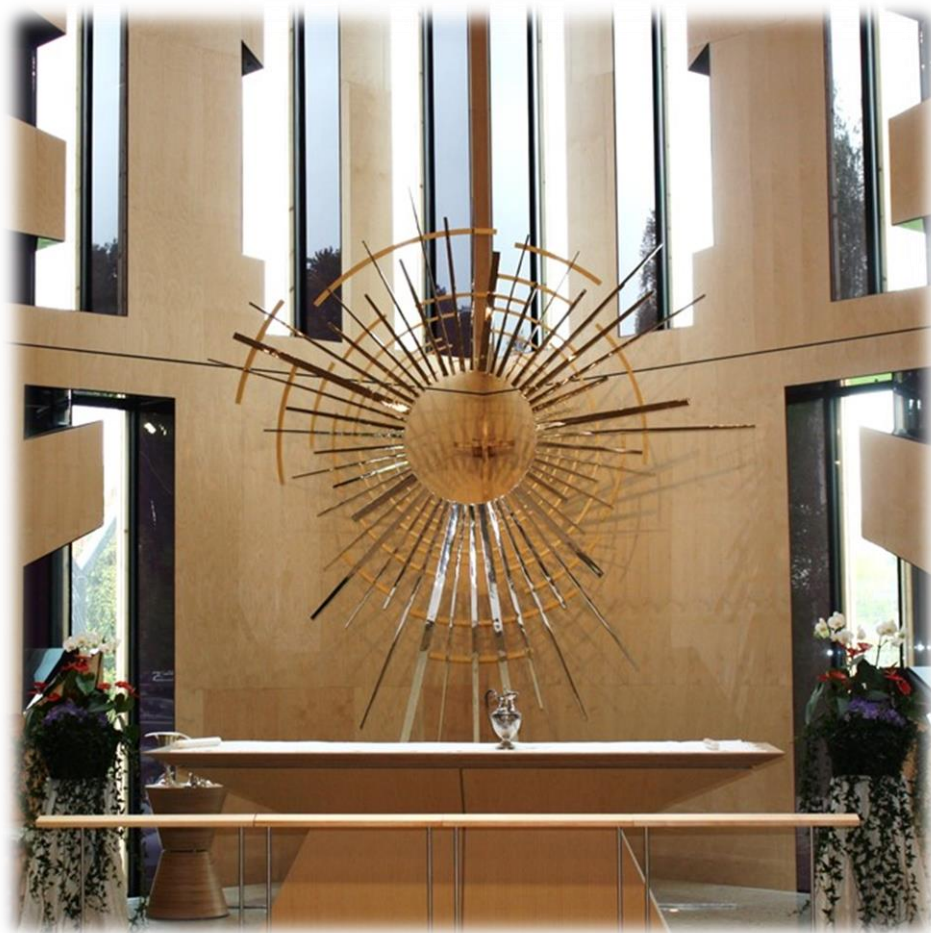

Årsrapport 2015

Hamar bispedømme

DEN NORSKE KIRKE

INNHOLD

DEL I. LEDERS BERETNING	2
DEL II. INTRODUKSJON TIL VIRKSOMHETEN OG HOVEDTALL	4
DEL III. ÅRETS AKTIVITETER OG RESULTATER	6
1. SAMLET VURDERING AV RESULTATER, MÅLOPPNÅELSE OG RESSURSBRUK	6
2. RESULTATER OG MÅLOPPNÅELSE 2015	7
1. GUDSTJENESTELIV	7
2. DÅP OG TROSOPPLÆRING	12
3. KIRKEVALGET	15
4. KIRKE OG SAMFUNN	16
5. REKRUTTERING	20
3. OPPDRAG I TILDELINGSBREV 2015	24
1. SAMFUNNSSIKKERHET OG BEREDSKAP	24
4. NÆRMERE OMTALE AV VIRKEMIDDELBRUKEN	24
DEL IV. STYRING OG KONTROLL I VIRKSOMHETEN	24
1. MÅL-, RESULTAT- OG RISIKOSTYRING	26
2. LIKESTILLING	26
3. HMS/ARBEIDSMILJØ	27
4. FELLESFØRINGER I STATEN	28
4.1 TIDSTYVER	28
5. OPPFØLGING AV REVISJONSMESSIGE FORHOLD	28
6. VURDERING AV MISLIGHETSRIKHO	28
DEL V. VURDERING AV FREMTIDSUTSIKTER	30
DEL VI. ÅRSREGNSKAPET	32
1. LEDELSESKOMMENTARER	32
2. PRINSIPPNOTE	33
3. BEVILGNINGSRAPPORTERINGEN	33
4. ARTSKONTORRAPPORTERINGEN	33

Del I. Leders beretning

En overordnet vurdering av måloppnåelse og resultater i 2015 gir grunnlag for en generell tilfredshet, også med tanke på evaluering av strategier og kartlegging av terrenget for videre arbeid med å styrke måloppnåelsen.

Valgdeltakelse ved kirkevalg er en god indikator på folks tilhørighet til kirken. Vi er derfor svært fornøyd med at Hamar bispedømme har høyest valgdeltakelse i landet. Hvert femte kirkemedlem i bispedømmet brukte stemmeretten ved kirkevalget, og valgdeltakelsen har økt for fjerde kirkevalg på rad.

Oppslutningen om trosopplæringstiltakene er over landsgjennomsnittet, til tross for en liten nedgang fra 2014. Det vil sannsynligvis bli store endringer på dette området i årene som kommer. Ettersom flere sokn vil få godkjente trosopplæringsplaner, vil det også bli en økning i antall enheter som måles. Konfirmasjonsprosenten i bispedømmet holder seg sterk på 88 %. Trosopplæringen innebærer et paradigmeskifte som setter krav til samhandling og eierskap blant både ansatte, råd og frivillige i menighetene. Bispedømmet har hatt stort fokus på å følge opp ulike prosesser i menighetene for å legge best mulig til rette for nye måter å arbeide sammen på. Vi er fornøyd med god og tilpasset oppfølging av trosopplæringsenhetene.

Antall gudstjenestedeltakere går ned som følge av at gudstjenestefrekvensen er redusert fra 2014. Vi er ikke tilfreds med denne nedgangen, men ser den delvis som resultat av redusert bemanning på grunn av store utskiftninger i 2015. Til tross for færre gudstjenester i 2015 har prestene utført to kirkelige handlinger mer pr. presteårsverk i 2015 enn i 2014. Selv om antall døpte fortsetter å gå ned, registrerer vi at andel døpte av medlemmer og tilhørige har stabilisert seg på 84 % de fire siste årene. Vi er tilfreds med at antall 15-åringer som velger å døpe seg har økt med 100 % de siste fem årene. I lys av den generelle nedgangen i antall døpte ellers i landet er det grunn til å holde et vedvarende fokus på dåp.

Ved utgangen av 2015 er det tilsatt 12 islandske prester i bispedømmet. Rekruttering fra Island har vært viktig for å få tilsatt prester til bispedømmets stillinger de siste årene, ettersom rekruttering fra egne rekker har vært for lav. Samtidig blir det gjort målrettet arbeid blant unge som bidrar til rekruttering til kirkelige studier. Det er likevel behov for et sterkere fokus både på rekruttering lokalt og på samspill mellom arbeidet i menighetene og de aktuelle utdanningsinstitusjonene.

Sykefraværet har gått ned med 0,9 prosentpoeng til 3,8%. Økonomistyringen fortsetter å være under god kontroll, og regnskapet viser et lite merforbruk på 789 000 kroner. Boplikten opphørte i 2015. 10 prester har i løpet av året flyttet ut av boligene, og flere har meldt at de vil flytte i løpet av 2016. Tett oppfølging har bidratt til at dette har blitt en god overgang for prestene. Det er for tidlig å konkludere hvordan endringen vil prege prestens rolle som del av lokalsamfunnet. Grundige forberedelser i 2015 la et godt grunnlag for overgang til ny arbeidstidsordning for prestene 1. jan 2016. Den nye avtalen gir muligheter for god planlegging av prestens arbeidshverdag som tar hensyn til både lokale behov og prestens kompetanse.

Omstilling i forholdet stat/kirke har preget bispedømmets arbeid i 2015. For at omstillingen ikke skal ha negativ innvirkning på medlemmer og medarbeidere, har Hamar lagt vekt på informasjon, både eksternt og internt, blant annet ved bruk av faste møtepunkter. Fokus blir gjerne på de organisatoriske, økonomiske, administrative og rettslige perspektivene. Desto viktigere blir det å holde frem det som binder oss sammen, det som er kirkens primære oppdrag. I fjor løftet vi frem hvordan Kirkenes Verdensråds dokument «The Church – Towards a Common Vision» gir retning for

«Mer himmel på jord»: «Etter Jesu eksempel er Kirken kalt og utrustet på en særskilt måte til å dele skjebne med dem som lider, og sørge for de trengende og marginaliserte.» Dette har ikke blitt mindre aktuelt i løpet av 2015. Gjennom møter med flyktningene vil kirken ikke bare kunne bidra til å møte deres behov, men også til at kirken etterlever sitt kall og til en god integrering som er viktig for både kirke og samfunn.

Vi vil takke alle medarbeidere og frivillige i Hamar bispedømme som hver på sin måte har bidratt til at kirken oppleves som åpen og relevant for innbyggerne i våre to fylker.

Leif Jørn Hvidsten
fungerende biskop

Gunhild Tomter Alstad
bispedømmerådsleder

Del II. Introduksjon til virksomheten og hovedtall

Hamar bispedømme er en statlig virksomhet underordnet Kulturdepartementet. I avgrensede saker er virksomheten også underlagt Kirkemøtet og De sentralkirkelige råd.

Hamar bispedømme ble opprettet i nyere tid i 1864 og er ett av 11 bispedømmer i Norge. Bispedømmerådet har 10 medlemmer, inkludert biskopen. Bispedømmerådet i Hamar utgjør sammen med de andre bispedømmerådene kirkens høyeste valgte organ - Kirkemøtet. Landets biskoper danner i fellesskap Bispemøtet.

Bispedømmet blir ledet av to organer, biskopen og bispedømmerådet. Disse organene har felles administrasjon.

Biskopens og bispedømmerådets myndighet og ansvarsområde følger blant annet av Kirkeloven, Gravferdsloven, Tjenesteordning for biskop, økonomi- og virksomhetsinstruksen og tildelingsbrev fra departementet.

Bispedømmerådet skal rette sin oppmerksomhet mot alt som kan bli gjort for å vekke og nære det kristelige liv i menighetene. Rådet skal også fremme samarbeid mellom de enkelte menighetsråd og andre lokale arbeidsgrupper innen bispedømmet. Bispedømmerådet fordeler statlige tilskudd til trosopplæring og særskilte stillinger innen kirkelig undervisning og diakoni. Bispedømmerådet kan opprette og nedlegge stillinger innenfor sin tildelte ressursramme. Bispedømmerådet tilsetter proster, menighetsprester, prostiprester, studentprester og fengselsprester. I tillegg er bispedømmerådet arbeidsgiver for de ansatte på bispedømmekontoret.

Biskopen leder prestetjenesten og har tilsynsansvar med menighetene og ansatte.

Bispedømmerådet og biskopen har lagt til grunn de mål og føringer som er gitt av departementet, Kirkemøtet og Kirkerådet. Visjonsdokumentet og årsplan for Hamar bispedømme ligger også til grunn for virksomhet og aktiviteter. Hamar bispedømme formulerer Kirkemøtets visjonsdokument slik:

- Vi vil at gudstjenester og kirkelige handlinger skal gi fellesskap, håp og tro.
- Vi vil vise omsorg og solidaritet.
- Vi vil gi barn og unge tilhørighet til kirken.
- Vi vil bidra til å skape gode og trygge lokalsamfunn.

I Hamar bispedømme er det 163 sokn med tilhørende menighetsråd. Det er 48 kommuner, med tilhørende kirkelige fellesråd. Bispedømmet har nært samarbeid med frivillige, kristelige organisasjoner og har et formelt samarbeid med misjonsorganisasjonene gjennom Samarbeidsråd for menighet og misjon (SMM).

I Hamar bispedømme er det ti prostier som hver for seg er tjenesteområde for prestene. De øvrige kirkelige ansatte har i hovedsak fellesrådene som arbeidsgiver.

Hamar bispedømme har 118 prester og proster i tjeneste. Det er 15 medarbeidere i bispedømmets administrasjon.

Hamar bispedømme er geografisk sammenfallende med fylkene Hedmark og Oppland, som tilsammen har 384 000 innbyggere. Hamar er et av de bispedømmer i landet der andelen av innbyggere som er medlem i Den norske kirke er høyest, med 82,2 % av befolkningen.

Tabell 1: Oversikt over prostiene i bispedømmet

Prosti	Antall sokn	Medlemmer i Den norske kyrkje *)	Antall innbyggere **)
Hamar domprosti	8	44 879	57 857
Ringsaker	6	28 155	33 629
Solør, Vinger og Odal	20	44 567	53 002
Sør-Østerdal	25	29 332	35 857
Nord-Østerdal	18	12 569	15 047
Nord-Gudbrandsdal	16	21 511	24 703
Sør-Gudbrandsdal	17	37 251	46 350
Toten	15	47 642	58 191
Hadeland og Land	14	35 074	41 864
Valdres	24	14 954	17 808
Sum Hamar bispedømme	163	315 934	384 308

*pr. 31.12.2015 **pr. 01.10.2015

Tabell 2: Utvalgte volumtall*

Volumtall for bispedømmet *	2012	2013	2014	2015
Antall døpte	2 909	2 780	2 651	2 600
Antall konfirmerte	3 390	3 431	3 470	3 299
Antall kirkelige vigslar	775	722	691	693
Antall kirkelige gravferder	4 064	4 003	3 852	3 800
Antall gudstjenester totalt	6 078	5 947	5 894	5 823
Samlet antall gudstjenestedeltakere	452 279	446 382	440 713	436 939

* Tallmateriale fra SSBs årsstatistikk

Tabell 3: Nøkkeltall for årsregnskapet*

	2012	2013	2014	2015
Antall årsverk	128,4	126,5	124,7	129,9
herav i prestatjeneste	112,7	111,0	108,9	115,2
Samlet tildeling post 01	92 055 000	93 484 000	96 291 000	101 000 000
Utnyttelsesgrad post 01	102,7 %	102,9 %	100,9 %	101,2 %
Driftsutgifter	94 582 578	96 182 976	97 171 209	102 163 202
Lønnsandel av driftsutgifter	89,4 %	89,3 %	86,9 %	88,4 %
Andel lønn brukt i prestatjenesten	81,6 %	79,4 %	88,3 %	89,0 %
Lønnsutgifter pr årsverk	658 542	678 983	677 529	695 522

* Tallmateriale: Kulturdepartementets etatsstatistikk

Del III. Årets aktiviteter og resultater

1. Samlet vurdering av resultater, måloppnåelse og ressursbruk

Hovedmål: Staten skal understøtte Den norske kirke som folkekirke i samsvar med Grunnloven § 16.

Hamar bispedømme er fornøyd med økt valgdeltakelse under kirkevalget i 2015. 20 % av velgerne brukte stemmeretten, mot 17,5 % i 2011. Dette er høyest valgprosent i landet. Hamar bispedømme har også høyest valgdeltakelse av alle prosti (Valdres prosti med 31,3 %), av alle kommuner (Engerdal kommune med 61,4 %), av alle sokn i landet (Elverum sokn med flest avgitte stemmer - 2180). Hamar bispedømme har også høyest valgdeltakelse ved valg til bispedømmeråd/Kirkemøte med 17,6%.

Gudstjenester på søn- og helligdager øker med 39 fra 2014 til 2015 og gir 678 flere deltakere. Men det totale antallet gudstjenester går ned med 71 sammenliknet med 2014 til tross for at det er holdt 13 flere skole- og barnehagegudstjenester. Vi er ikke fornøyd med en samlet nedgang på 3774 gudstjenestedeltakere. Noe av årsaken til færre gudstjenester og dermed også færre gudstjenestedeltakere er mange vakanser blant prestene i 2015. Bispedømmet er i ferd med å gjennomgå menighetenes gudstjenesteforordninger for å justere ressursbruk og forventet måloppnåelse. Dette vil bli sett i sammenheng med arbeidet med ny arbeidstidsordning for prestene.

Dåpstallene går ned i alle bispedømmer, men Hamar har som eneste bispedømme uendret andel døpte av medlemmer og tilhørige de siste fire årene. Den er på 84 % for 1-åringer og 4-åringer. Vi er glad for at nedgangen de senere årene har opphørt. Når det gjelder dåp av 15-åringer registrerer vi en økning på 100 % fra 2011 til 2015 i deler av bispedømmet.

En av årsakene til økningen av døpte 15-åringer er det gode konfirmantarbeidet i bispedømmets menigheter. Dette viser seg også gjennom sterke konfirmanntall. I 2015 gikk andelen konfirmanter fra 91 % til 88 % av døpte 15-åringer. 68 % av alle 15-åringer i bispedømmet konfirmerer seg. Selv om dette er en nedgang, er det fortsatt svært sterke tall som bispedømmet er fornøyd med.

I trosopplæring ligger bispedømmet på topp i landet med å nå 52 % av målgruppen, en nedgang fra 62 % i 2014. Vi er ikke tilfreds med dette selv om vi er over landsgjennomsnittet på 47 %.

Antall sokn med diakonal betjening har økt med 7, og menigheter med diakoniplan har økt med 3. Dette er en positiv utvikling, men fortsatt står 46 % av menighetene uten diakoniplan. Vi er ikke fornøyd med at bare 27 % av menighetene er «Grønn menighet». Vi er tilfreds med at møter med menighetsråd har bidratt til å styrke menighetenes misjonsarbeid og ført til 8 flere misjonsavtaler.

I møte med flykningssituasjonen som oppstod i 2015, er vi fornøyd med at menighetene i bispedømmet har initiert 38 diakonale tiltak. Hamar bispedømmeråd ønsker å forsterke dette i 2016 ved å bevilge 200 000 kr til nye tiltak initiert av menighetene.

Vi er tilfreds med en 182 % økning i besøk på nettsidene til www.kirken.no/hamar fra 2014 til 2015.

Hamar bispedømme har en høy utskiftning i presteskaper, og rekrutteringssituasjonen må karakteriseres som svært utfordrende. Vikartilgangen er akseptabel takket være pensjonerte prester.

Vi er tilfreds med at sykefraværet er redusert med 0,9 %, fra 4,7 % i 2014 til 3,8 % i 2015.

Vi mener bispedømmets ressursbruk har vært effektiv i 2015, både i forhold til utnyttelse av kapasiteten i presteskaper, arbeidsfordeling i administrasjonen og økonomiforvaltningen.

2. Resultater og måloppnåelse 2015

Vi har ansett det som mest hensiktsmessig å bygge opp denne delen slik at den ivaretar mål og resultatindikatorer både slik de er beskrevet i tildelingsbrevet for 2015, vedlegg 3, og de som er beskrevet i brev fra Kirkerådet om rapportering fra Kirkevalget 2015. På denne måten vil sammenlikningsgrunnlaget for de kommende år bli ivaretatt. Kirke og kultur omtales under punkt 4, Kirke og samfunn. Tre tema som ikke etterspørres, men som det er naturlig for Hamar å følge opp, er arbeid blant flyktninger (punkt 4.2), pilegrimsarbeid (4.6) og samarbeid barnehager og skoler (4.7).

1. Gudstjenesteliv

1.1 En landsdekkende lokalt forankret folkekirke

Delmål: Den norske kirke skal være en landsdekkende, lokalt forankret folkekirke

I tildelingsbrevet fra Kulturdepartementet av 5.2.2015 står det under kap 2.2.1 en beskrivelse av hva departementet legger i det uttrykte målet at Den norske kirke skal være landsdekkende:

«En levende og åpen folkekirke kjennetegnes ved at den samler bred deltakelse, at den er relevant for kirkens medlemmer gjennom livet og at medlemmene gjør aktivt bruk av dens tjenester. Dette innebærer at kirkens medlemmer i sitt lokalsamfunn skal ha tilgang på gudstjenester og et trosopplæringstilbud, ha muligheten til å få døpt sine barn, bli kirkelige konfirmert, viet og gravlagt.»

Det er i det følgende valgt å legge inn faktorer som viser tilgjengelige ressurser og utnyttelse av disse i forhold til dette målet.

1.1.1 Kirkelige handlinger pr. prest

I 2015 er antall kirkelige handlinger pr. presteårsverk 90, mot 88 i 2014. Dette er noe høyere enn landsgjennomsnittet 84,4. Dette har sammenheng med store utskiftninger i presteskaper i 2015 og dermed noen flere vakanser. I prestenes arbeidsplaner var det mer fokus på at de kirkelige handlingene ble utført, og noe mindre tid til menighetsbyggende arbeid.

Vi skrev i fjor: Hvis nedgangen i antall kirkelige handlinger følger synkende rekruttering, vikartilgang og/eller nedbemanning, kan vi på en side si at prestedekningen vil tilsvare «etterspørselen». Men kirken har som mål å øke eller i det minste stabilisere antall tjenester. Slik rekrutteringssituasjonen utvikler seg, kan man se for seg at prestene i stadig større grad vil måtte konsentrere seg om de faste tjenestene. Andre stillingsgrupper og frivillige vil da måtte fylle ut prestens del av annet menighetsarbeid utover gudstjenester og kirkelige handlinger.

Denne refleksjonen har blitt ytterligere aktualisert og tydeliggjort gjennom ny arbeidstidsavtale for prestene fra 1. januar 2016.

Arbeidstidsavtalen tilrettelegger for at prestene i større grad skal avvikle sin tjeneste innenfor rammene av normalarbeidstid og samtidig gi et sterkere skille mellom arbeid og fritid. Avtalen fordrer en endring i organiseringen av prestatjenesten generelt og i hvorledes den enkelte prest organiserer sitt virke. Behovet for overordnet prioritering og planlegging av anvendelsen av ressursene øker.

1.1.2 Prestedekning

89 % av totalt antall statlig finansierte årsverk i bispedømmet er presteårsverk, mot 84 % på landsbasis. Dette er en økning fra 2014, da tallet var 87 %.

Pr. 31.12.2015 var det 118 faste prestestillinger. Dette er en økning på en stilling fra 2014, fordi én stilling har blitt til to 50 %-stillinger. Antall årsverk i 2015 er det samme som i 2014.

Vikarbruk er aktuelt ved lengre sykefravær, fødselspermisjoner og vakanser utover 3 måneder. Gode arbeidsplaner skal dekke opp for annet fravær.

Vikarbruken i 2015 har vært noe høyere enn i 2014, 102 enkelttjenester i 2015 mot 93 i 2014. Ledigheten ved stillingsskifte har noen steder blitt lenger enn de pålagte 3 månedene, og det har vært nødvendig å sette inn vikar. Halvparten av vikartjenestene er utført av ansatte, utover egen arbeidsplan.

Tabell 4: Ekstratjenester til gudstjeneste, gravferd og vigsel i 2015 (2014-tall i parentes)

	Gudstjenester			Gravferd			Vigsel			Alle
	Ekstern	Ansatt	Totalt	Ekstern	Ansatt	Totalt	Ekstern	Ansatt	Totalt	Sum
Hamar bisped.	37 (43)	9 (7)	46 (50)	11 (17)	17 (11)	28 (28)	4 (3)	24 (12)	28 (15)	102 (93)
Landet totalt	1025	230	1255	689	270	959	117	288	405	2619

Med 102 vikarer til enkelttjenester ligger Hamar lavt i forhold til landet for øvrig, kun Tunsberg bispedømme bruker færre vikarer til enkelttjenester med 87. Landsgjennomsnittet er 288 enkelttjenester. Dette har sin bakgrunn i at pensjonister går inn i lengre vikariater, og at et langsiktig arbeid med å utarbeide gode, realistiske arbeidsplaner gir resultat. Arbeidsplanleggingen sørger for god arbeidsutjevning mellom prestene innenfor prostiet.

Vikartilgangen er god, på grunn av god innsats fra pensjonerte prester. Pensjonistenes innsats utgjør 5 årsverk, 8694 timer. Dette er høyere enn landsgjennomsnittet, og lavere enn i 2014 (9616 timer).

I Hamar bispedømme er det 2 742 kirkemedlemmer pr. prest. Det er lavere enn landsgjennomsnittet på 3029, noe som er naturlig, med bakgrunn i geografi og befolkningstetthet.

Totalt sett anses prestedekningen i Hamar bispedømme som tilfredsstillende. Men rekrutteringen til ledige stillinger gir grunn til bekymring.

1.1.3 Gudstjenestefrekvens

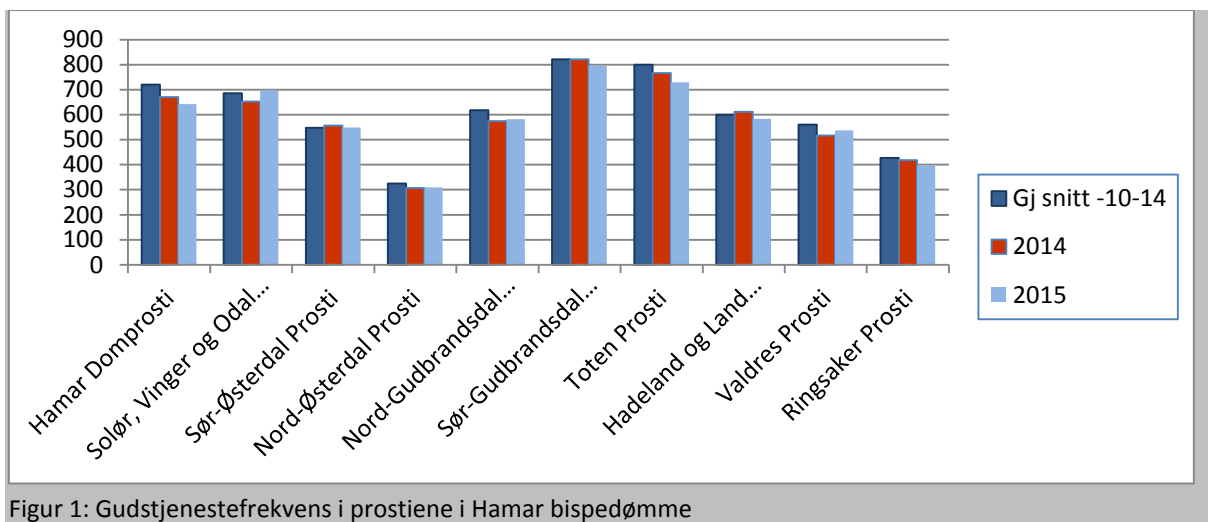
Resultatmål: Gudstjenestetilbudet holdes oppe.

Tabell 5: Gudstjenester totalt

Prosti	Gj. snitt 2010-2014	2014	2015	Endring 2014-15
Hamar domprosti	720	670	642	-28
Solør, Vinger og Odal	686	653	697	44
Sør-Østerdal	547	557	549	-8
Nord-Østerdal	325	307	309	2
Nord-Gudbrandsdal	618	574	582	8
Sør-Gudbrandsdal	821	821	796	-25
Toten	800	766	729	-37
Hadeland og Land	600	611	584	-27
Valdres	561	517	538	21
Ringsaker	427	418	397	-21
Sum Hamar bispedømme	6 104	5 894	5823	-71

Det totale antall gudstjenester på søn- og helligdager i bispedømmet øker med 39 fra 2014 (4641) til 2015 (4680). En reduksjon på 110 andre gudstjenester ga totalt 71 færre gudstjenester avholdt i bispedømmet i 2015 (5823) enn i 2014 (5894). Den totale nedgangen fra gjennomsnittlig antall fra 2010-2014 til 2015 er på 281 gudstjenester. Dette er ikke en ønsket eller strategisk utvikling.

Også i år velger vi å gå dypere inn i utviklingen av gudstjenestefrekvensen i de ulike prostiene.

Figur 1: Gudstjenestefrekvens i prostiene i Hamar bispedømme

Fem prostier svekker gudstjenestetilbudet sitt med mer enn ti gudstjenester: Domprostiet (-28), Sør-Gudbrandsdal (-25), Toten (-37), Hadeland og Land (-27) og Ringsaker (-21). Prostene peker på flere vakanser som en av grunnene for reduksjonen. I flere prostier er det store avvik mellom gjeldende forordning og det faktisk avholdte gudstjenestetallet. I 2015 ble det gjennomført en høring om forordninger med tanke på å justere antallet. Hamar biskop vil fastsette ny forordning i 2016.

Tre prostier har små endringer fra 2014. Nord-Østerdal (+2), Sør-Østerdal (-8) og Nord-Gudbrandsdal (+8). Sør-Østerdal hadde i 2014 en økning på 10, noe som gjør at 2015 er tettere på gjennomsnittet for 2010-2014 på 547. I Nord-Gudbrandsdal og Nord-Østerdal er det en økning i antall gudstjenester.

To prostier har en veldig gledelig utvikling, Solør, Vinger og Odal (+44) og Valdres (+21). Solør, Vinger og Odal hadde i 2015 flere gudstjenester enn gjennomsnittet i årene 2010-2014. Årsakene er at det har blitt gjennomført faste kveldsgudstjenester i Vinger kirke. Prosten skriver at dette har «ført til at totalt antall *andre* gudstjenester i prostiet begynner å nærme seg tidligere nivå». Valdres prosti ligger godt under gjennomsnittet i perioden 2010-2014 (561), men med oppgangen i 2015 er nå prostiet nærmere 2013 nivå (531). Fungerende prost i Valdres skriver at «Sykemeldinger og mangel på vikarer de seinere år har vært med på å gjøre at tallet ligger noe lavere enn i perioden frem til 2012».

Vårt inntrykk av den samlede nedgangen i det totale gudstjenesteantallet skyldes vegring mot å bruke ressurser på gudstjenester det kommer få mennesker til. Prosten i Nord-Gudbrandsdal skriver at «De aller fleste kommer til en «anledning» eller litt tilfeldig. Utfordringen er å lage «anledninger» til nesten alle gudstjenester.» Gudstjenestevanene er i endring. Folk går til gudstjeneste mer av «anledning» enn av «vane». Sør-Østerdal viser at strategisk arbeid med å øke gudstjenesteantallet og fokus på anledninger som involverer lokalsamfunnet gir økt oppslutning om gudstjenestene.

1.2 Oppslutning

Delmål: Den norske kirke skal ha en oppslutning som bekrefter dens karakter som folkekirke

1.2.1 Gudstjenestedeltakelsen

Resultatmål: Oppslutningen om gudstjenestene øker

Gudstjenestedeltakelsen på søn- og helligdag har en liten økning fra 2014 til 2015. Dette er positivt for Hamar bispedømme. To prostier økte deltakelsen samtidig som det er færre gudstjenester. Domprostiet (+824 deltakere og -28 gudstjenester) og Toten (+1411 deltakere og -37 gudstjenester). Flere deltakere ved konfirmasjon, avslutning for prester, vigsling av diakoner og innsettelse av prester har vært med å øke det totale antallet i Toten til tross for færre avholdte gudstjenester.

Tabell 6: Gudstjenestedeltakelse søn- og helligdager - og totalt

Prostier	Gudstjenestedeltakelse søn- og helligdag				Gudstjenestedeltakelse totalt			
	Gj.snitt 2010-2014	2014	2015	Endring 2014-15	Gj.snitt 2010-14	2014	2015	Endring 2014-2015
Hamar	42 139	40 172	42 049	1877	54 184	52 530	53 354	824
Solør, Vinger og Odal	42 949	42 194	40 889	-1305	53 969	50 573	51 290	717
Sør-Østerdal	35 982	35 055	33 553	-1502	44 616	44 010	43 273	-737
Nord-Østerdal	19 248	16 626	15 973	-653	23 113	20 853	18 877	-1976
Nord- Gudbr.dal	28 131	27 198	29 821	2623	37 697	34 833	37 522	2 689
Sør-Gudbr.dal	44 845	44 843	42 983	-1 860	54 480	53 971	50 425	-3 546
Toten	55 735	53 930	56 808	2 878	68 603	66 690	68 101	1411
Hadeland og Land	41 681	41 411	42 330	919	51 000	50 579	48 523	-2 056
Valdres	27 440	26 298	25 549	-749	32 367	30 896	30 621	-275
Ringsaker	28 456	29 756	28 206	-1 550	35 958	35 958	34 953	-1 005
Sum Hamar bispedømme	366 606	357 483	358 161	678	457 427	440 713	436 939	-3 774

Man kan se en sammenheng mellom redusert antall gudstjenester utenom søn- og helligdager og nedgang i gudstjenestebesøket totalt.

Tabell 7: Gudstjenestedeltakelse utenom søn- og helligdager

Prosti	Gudstjeneste utenom søn- og helligdag	Differanse i gudstjenestedeltakelse fra 2014 til 2015
Sør-Gudbrandsdal	-40	-1506
Hadeland og Land	-29	-3075
Hamar domprosti	-30	-1053

To prostier har økt antall gudstjenester utenom søn- og helligdager, Valdres (+8) og Solør, Vinger og Odal (+47). Økningen hos sistnevnte har sørget for en total økning på gudstjenestedeltakelser (+717), selv om deltakelse på søn- og helligdag har gått ned (-1305).

Det er avgjørende at det er berøringspunkt mellom lokalsamfunnets liv og kirkens gudstjenesteliv. God gudstjenestefrekvens må derfor ledsages av arbeidet med å gjøre gudstjenestene til anledninger som berører bredden. Allehelgen, jul, skole og barnehagegudstjenester utgjør sammen med konfirmasjon og dåp en betydelig del av gudstjenestebesøket gjennom året. Prosten i Solør, Vinger og Odal skriver at «færre dåp fører naturlig nok med seg lavere gudstjenestebesøk».

Både trosopplæringen og gudstjenestereformen har bidratt til at det jobbes systematisk med involvering. Fungerende prost i Hadeland og Land skriver: «Av egen erfaring vet jeg også at det ligger store muligheter i den nye gudstjenesteordningens oppfordring til medliturger, forsangergrupper, tekst- og bønnelesere, kirkeverter, konfirmantministranter osv. Dette krever litt, men gir alltid gode resultater.» Prostene er samstemte i at trosopplæringen er avgjørende for dette arbeidet. Prosten i Ringsaker peker på at «god integrering av trosopplæringstiltak i gudstjenestene viser seg å ha stor verdi og er noe å satse på fremover».

I 2015 ble det gjennomført en evaluering av reformen blant menighetene i Hamar bispedømme. Resultatene av denne høringen foreligger i løpet av 2016.

1.2.2 Vielser og gravferd

Resultatmål: Flere velger kirkelig vigsel. Oppslutningen om kirkelig gravferd holdes oppe.

Tabell 8: Kirkelige handlinger

	2012	2013	2014	Endring i % 2013 -2014	2015	Endring i % 2014-2015
Medlemmer	322 383	320 901	318 419	0,8	315 934	-0,8
Kirkelige vielser	775	722	691	-4,5	693	+0,3
Kirkelig gravferd	4 064	4 003	3852	-3,9	3800	-1,4

(tallene for 2015 er innhentet fra direkte fra prostiene)

Sett opp mot 2014 holder vielser og gravferder forrettet etter Den norske kirkes ordning seg stabilt i 2015. Vielser har i tillegg hatt en ørliten økning. Dette er gledelig, da perioden 2012-2014 har vist en jevnt nedadgående trend. Kirkens tilstedeværelse ved menneskers store livsriter er avgjørende for å skape tillit og tilhørighet til folkekirken. Det er en knapp nedgang i medlemstallet i 2015.

1.2.3 Samisk språk i gudstjenester

Resultatmål: Flere menigheter inkluderer samisk språk i gudstjenestelivet.

Elgå menighet i Sør-Østerdal prosti inkluderer samisk språk i noen gudstjenester på enkelte ledd. I Øye i Vang er samefolkets dag feiret i 11 år. Fungerende prost skriver: «Det er et arrangement som blir satt stor pris på av de som har samisk bakgrunn i Valdres og deltakere kommer fra mange kommuner. Bygdefolk slutter godt opp.»

2. Dåp og trosopplæring

Mål: Den norske kirke skal formidle evangelisk-luthersk tro og tradisjon og tilby trosopplæring til alle døpte barn

2.1 Dåp

Resultatmål: Oppslutningen om dåp øker

Det ble utført 2 600 dåpshandlinger i Hamar bispedømme i 2015. Dette er 51 færre enn i 2014. Dåpsprosenten går ned med tre prosentpoeng sammenlignet med 2013 og med ett prosentpoeng sammenlignet med 2012. Dåpstallene har i snitt gått ned med hundre hvert år de siste fem årene, eller 18 % på seks år. På seks år har dåpsprosenten (av antall fødte) gått ned fra 87 % til 76 %. Nedgangen i dåpsprosenten kan forklares som en naturlig følge av at befolkningen er i ferd med å bli mer sammensatt religiøst på grunn av tilflytting fra andre land. Men noe av nedgangen skyldes at stadig flere kirkemedlemmer ikke døver barna sine.

Tabell 9: Antall døpte barn i bispedømmet

	2010 (5 år)	2011 (4 år)	2012 (3 år)	2013 (2 år)	2014 (1 år)	2015 (0 år)
Dåpstall	3 169	3 018	2 909	2 780	2 651	2 600
Døpte bosted Hamar bispedømme	2 902	2 592	2 529	2 368	2 339	1 514
Tilhørige ¹⁾	417	478	545	431	445	1050
Døpte og tilhørige	3 319	3 070	3074	2 799	2 784	2 564
Dåpsprosent av antall fødte	87 %	85 %	80 %	82 %	79 %	76 %
Andel døpte av medlemmer og tilhørige med bosted i bispedømmet	87 %	84 %	82 %	85 %	84 %	59 %

¹⁾ Tilhørige: Barn i aldersgruppen 0-18 år som ikke er døpt, der minst en av foreldrene er medlemmer i Den norske kirke

Andel døpte av tilhørige med bosted i bispedømmet er på 84% i 2014, samme nivå som i 2011. Det viser at den sterke nedgangen på 6 prosentpoeng fra 2005 til 2011 har stoppet opp. Nedgangen på nasjonalt nivå i samme periode er 11 prosentpoeng fra 87 % til 76 %.

Tabell 10: Andel døpte av medlemmer og tilhørige. Tall i %. 0 år= født i 2015, 1 år = født i 2014

	0 år	1 år	2 år	3 år	4 år	5 år	6 år	7 år	8 år	9 år	10 år
Hamar sokn	51	67	74	71	70	75	81	85	77	81	85
Elverum sokn	43	78	80	80	83	88	86	86	89	88	87
Vinger sokn	58	80	81	77	87	86	91	84	86	86	90
Lillehammer sokn	46	80	79	71	72	84	82	84	82	76	80
Gjøvik sokn	59	64	79	70	69	79	76	60	89	84	80
Hamar bispedømme	59	84	85	82	84	87	89	86	88	90	90

Det er avgjørende for kirken å ha god oversikt over status og utvikling av tilstanden i det enkelte sokn. Variasjonene er store, med størst reduksjon i byene. Tabellen overfor bekrefter dette, men det er flere uregelmessigheter. For å få oversikt over status og utvikling, må feil ved medlemsregisteret rettes opp. Data over døpte medlemmer og tilhørige med bosted i soknet må gjøres mer tilgjengelig.

Bispedømmet samlet kirkelige ansatte i bispedømmet til Fagdager to dager i 2015 med hovedfokus på utviklingen av dåpstall, grunner til endringene og handlingsalternativ for alle grupper kirkeansatte. Dåpstall var også tema under kursene for nye menighetsråd i 2015. Fokus på dåpstall over tid i lokale kirkestaber vil være avgjørende for å snu nedgangen av andel døpte av medlemmer og tilhørige.

Stadig flere 15-åringer døpes. 9 % av alle dåp i 2015 i Kongsvinger var av 15-åringer. Vi er fornøyd med at et økende antall 15-åringer ønsker å døper seg. Utviklingen de senere årene viser at dåp av 15-åringer er et strategisk punkt for å øke de samlede dåpstallene. Gode konfirmasjonstilbud er i tillegg til god tilrettelegging for dåp av ungdom en forutsetning for lykkens. Veiledning fra Kirkerådet om dåp av 15-åringer vil kunne styrke denne delen av dåpssatsingen.

Tabell 11: Antall døpte 15-åringer i 6 fellesrådsområder

Fellesråd	2015	2014	2013	2012	2011
Hamar FR	4	0	1	1	2
Gjøvik FR	4	2	2	2	3
Lillehammer FR	2	9	6	2	0
Elverum FR	5	2	2	2	2
Kongsvinger FR	10	2	10	0	4
Ringsaker FR	3	7	2	5	3
Sum 6 fellesråd	28	22	23	12	14

2.2 Trosopplæring

I Hamar bispedømme har 56% av menighetene godkjente planer i 2015 (92 av 163). Tallene under knyttes til disse menighetens trosopplæringsplaner. Grunnlaget for å si noe om trender eller utvikling av trosopplæringen, er derfor noe svak fordi hver ny menighet inn i driftsfasen kan få stort utslag på tallene.

2.2.1 Omfanget av tilbudet

Resultatmål: Omfanget i trosopplæringstilbudet øker.

Gjennomsnittlig antall gjennomførte timer trosopplæring i 2015 er 194,2 timer av 242,5 planlagte timer. Dette er like mange gjennomførte timer som i 2014, men utgjør en større andel av planlagte timer. Andelen gjennomførte timer var 80 % av de planlagte timer mot 76 % i 2014. Altså har det vært en økning av omfanget i trosopplæringstilbudet i 2015.

I 2014 var gjennomsnittlig planlagte timer 255,3 hos de 79 menighetene med godkjente planer. I 2015 var det 92 menigheter med godkjente planer.

Gjennomsnittlig planlagte timer var lavere i 2015 (242,5) enn i 2014 (255,3). Dette har flere årsaker:

- Ved innføring av nytt plan- og rapporteringsverktøy er mange tidligere godkjente planer nedjustert i antall planlagte timer ut fra en vurdering av realismen i tallene.
- I nytt plan og rapporteringsverktøy gis det mulighet for å sette tiltak i «passiv» som ikke er planlagt gjennomført det året. Derfor er årets tall positivt høye til tross for en liten nedgang.
- Det er 13 nye menigheter som har brukt mye ressurser på planarbeid fram til 2015. Opptrapping av gjennomføring av tiltak har derfor hatt lavere prioritet, noe som gir et lavere gjennomsnittlig planlagt timetall.

2.2.2 Oppslutningen om tiltakene

Resultatmål: Oppslutningen om trosopplæringstiltakene øker.

Det er 11230 barn i målgruppen 0-18 år som måles gjennom nasjonale breddetiltak (7 tiltak). 52 % av målgruppa har benyttet seg av tilbudte trosopplæringstiltak. Det vil si 5843 barn og unge. I 2014 var det 4814 av 7764, altså 62 % barn og unge som benyttet seg av trosopplæringstilbudet.

Nedgangen er på 10 prosentpoeng, men Hamar har fortsatt en av de tre høyeste prosentandelene i landet. Landsgjennomsnittet er på 47 %.

Tabell 12: Deltakelsen på de sju breddetiltakene i Hamar bispedømme:

	2013 Hamar - %	2014 Hamar - %	2015 Hamar - %	2014 Landsbasis - %	2015 Landsbasis - %
Dåpssamtale	87 %	102 %	105%	99 %	99%
Fireårsbok	62 %	60 %	65%	49 %	50%
Breddetiltak rettet mot 6 år	39 %	44 %	38%	30 %	29%
Tårnagenthelg	36 %	46 %	41%	27 %	27%
Lys Våken	34 %	37 %	34%	26 %	26%
Konfirmasjon	88 %	91 %	89%	86 %	87%
Året etter konfirmasjon	11 %	16 %	13%	19 %	15%

Det er like mange gjennomførte timer trosopplæring i 2015 som i 2014, men 5 av 7 nasjonale breddetiltak har nedgang i oppslutning i 2015. Dette er vi ikke fornøyd med. Forklaringen kan være at 2014 var ett toppår, og at 2013 tallene er et mer naturlig sammenligningsgrunnlag. Da er oppslutningen relativt stabil. Derfor blir det mer relevant å kommentere oppslutningen i et 5-års perspektiv etter hvert som alle menigheter kommer i driftsfasen.

Igjen vil vi påpeke at det er uheldig med inndelingen i nasjonale breddetiltak som bruker navn på tiltak uten at det er relatert til et spesifikt årskull. Vi vet at tilsvarende helg som konseptet Tårnagenthelg gjennomføres, uten at dette rapporteres som Tårnagenthelg, siden tiltaket har et annet navn og krysses av som «annet tiltak» i planverktøyet. Det samme ser vi med Lys Våken konseptet. Dette fører til at flere gjennomførte tiltak ikke synliggjøres i tallene i tabellen ovenfor. Vi stiller spørsmål ved hensikten med å måle tiltak som måles på konsept og ikke på alder.

Året etter konfirmasjon er eneste tiltak som ligger under landsgjennomsnittet i oppslutning. Medvirkende faktor til dette kan være at flere menigheter har få unge over grunnskolealder. En annen medvirkende faktor er at vi i vår rådgiving har anbefalt å satse mer ressurser på de yngre alderstrinnene for å bygge opp trosopplæringsarbeidet nedenfra. Den lave oppslutningen viser også at breddetiltak til denne aldergruppa er krevende. Det menighetene i stor grad har satset på for denne aldersgruppa, er ledertrening, noe vi legger vekt på som viktig.

2.3 Konfirmasjon

Resultatmål: Oppslutningen om konfirmasjon holdes oppe.

Tabell 13: Konfirmantoppslutning

År	2011	2012	2013	2014	2015
Konfirmerte	3 549	3 390	3 431	3 470	3 299
Konfirmasjonsprosent av dømte 15-åringer med bosted i bispedømmet	91	88	90	91	88
Andel av 15-åringer som konfirmerte seg	72	69	71	72	68

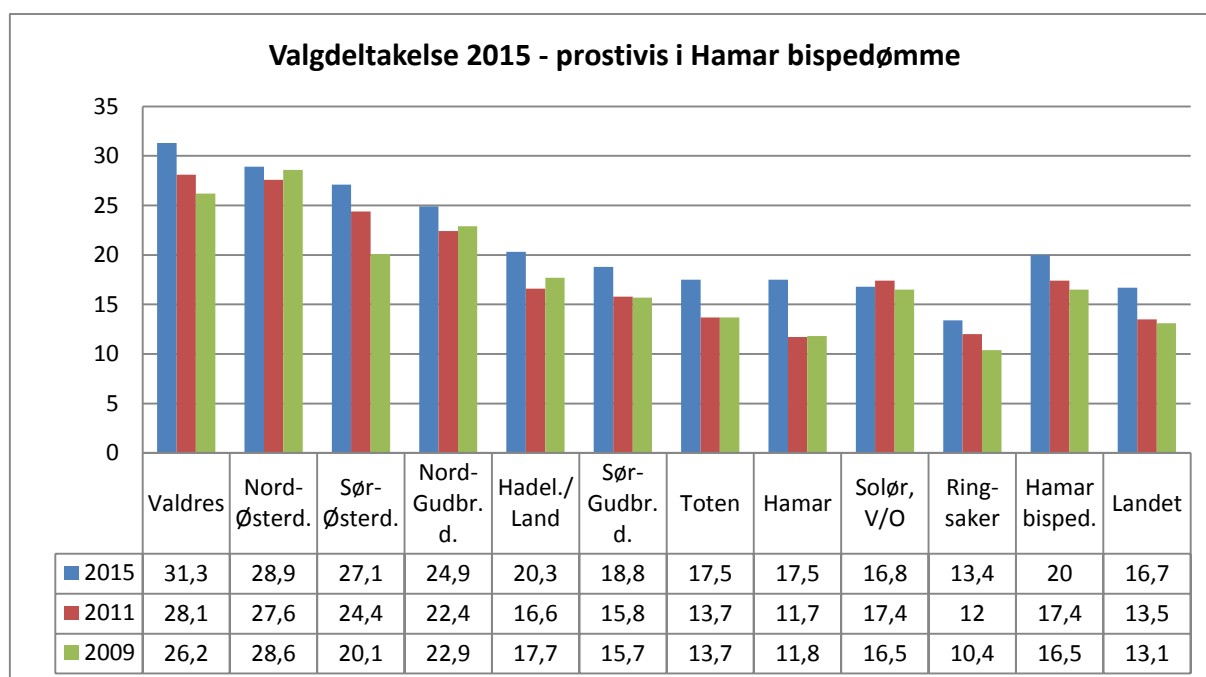
I 2015 gikk antall konfirmanter ned med 171. Andel konfirmanter av døpte med bosted i bispedømmet er redusert til 88 % for Hamar bispedømme (merk feil tallgrunnlag i Etatsstatistikken). Den samlede oppslutningen om konfirmasjon fra hele årskullet av 15-åringene minker med 4 prosentpoeng – fra 72 til 68 prosent. Til tross for nedgang til samme nivå som for 2012 er vi tilfreds med at Hamar bispedømme har en sterk oppslutning om konfirmasjon.

3. Kirkevalget

Mål: Den norske kirke skal være organisert i samsvar med demokratiske prinsipper og verdier.

Valgdeltagelse

20 % av velgerne brukte stemmeretten i Hamar bispedømme i valg av menighetsråd og bispedømmeråd, mot 17,48 % i 2011. Hamar bispedømme har høyest valgdeltakelse i landet.

Vi er svært tilfreds med valgdeltakelsen i Hamar bispedømme.

- Valdres **prosti** har høyeste valgdeltakelse av alle prostier i landet med 31,3 %
- Engerdal **kommune** har høyest valgdeltakelse av alle kommuner i landet med 61,4 %
- Elverum **sokn** (tett fulgt av Hamar som hadde en markant økning i valgdeltakelsen dette året) har flest avgitte stemmer av alle sokn i landet med 2180 stemmer.
- Hamar **bispedømme** har høyest valgdeltakelse ved bispedømmerådsvalet med 17,57%. I 2011 var den på 12,76 %, en økning på 38 %.

Ved bispedømmerådsvalet i Hamar ble det stilt 2 lister. Åpen folkekirke oppnådde 28 500 stemmer, 19 834 urettede og 8 666 rettede stemmesedler. Mangfoldig folkekirke – Nominasjonskomiteens liste oppnådde 18 573 stemmer, 10.659 urettede og 7.914 rettede stemmesedler. 60 % av stemmene gikk til Åpen folkekirkes liste. Dette ga 4 mandater til Åpen folkekirke og 3 mandater til Mangfoldig folkekirke.

Ved valget av menighetsråd ble det avgitt 52 608 stemmer. Dette betyr en valgdeltakelse på 19,71 %, og en økning på 13,25 % fra 2011.

Kifo Rapport 2016:1 kommenterer utfordringene ved å finne kandidater som vil stille til menighetsrådsvalg. Lister som inneholder et minimum av kravet om antall kandidater, bidrar til at kirkevalget ikke blir et reelt valg, og slik sett ikke så interessant for folk flest. Dette ser vi der hvor oppslutningen om bispedømmerådsvalget var større enn menighetsrådsvalget

Valgdeltakelsen i 2005, 2009, 2011 og 2015 viser at det er en jevnt økende interesse og bevissthet om kirkevalg. Flere lister har gitt tydeligere profilering og høyere valgdeltakelse. Ved å bygge videre på den etablerte valgdeltakelsen bør det være mulig å fortsatt øke denne i kommende valg.

Kjønnsfordeling

På Nominasjonskomiteens liste var det 41 % kvinner, og på Åpen folkekirkes liste 44 % . På listen for prester og lek kirkelig tilsatt var begge kjønn representert. Av de leke valgte representantene i bispedømmerådet er det 4 menn og 3 kvinner, som betyr over 40 % representasjon av hvert kjønn. Andel kvinner på listene til menighetsrådsvalgene gikk ned fra 42,7 % i 2009 til 39,6 % i 2015. Dette er like under målet om 40 %.

Ungdomsrepresentasjon

Begge kandidatlistene til leke medlemmer av bispedømmerådet oppfylte målsettingen om minst 20% ungdomsrepresentasjon. Ingen av listene for prester eller lek kirkelig tilsatt medlem hadde ungdomsrepresentasjon. Det ble valgt inn 1 representant i bispedømmerådet som er under 30 år. Dette tilsvarer 10 % ungdomsrepresentasjon.

Kandidater under 30 år til menighetsrådsvalget var prosentvis 3,4 % i 2015, mot 4,8 % i 2011 og 4,2 % i 2009. Av de som ble valgt er 3,0 % av faste medlemmer og 4,0 % av varamedlemmer under 30 år. Vi er ikke tilfreds med å være så langt fra målsettingen om 20 % ungdomsrepresentasjon.

Valgoppslutningen til menighetsrådsvalget for velgere under 18 år er fortsatt svært lav, men har steget fra 0,7 % i 2009 til 2,2 % i 2015.

Kurs for nye menighetsråd

Det ble i løpet av høsten holdt 22 kurs for nye menighetsråd. Med totalt ca 800 deltakere møtte gjennomsnittlig 5 personer fra hvert av bispedømmets 163 menighetsråd. Kursene ga en grunnleggende innføring i menighetsrådets virksomhet i tillegg til å starte en prosess med å lage lokalt tilpassede strategier.

4. Kirke og samfunn

Strategisk mål: Folkekirken engasjerer seg i samfunnet

4.1 Diakoni

Resultatmål: Flere menigheter utvikler plan for diakoni

Årsrapporten for Hamar bispedømme i 2014 viste 62 sokn med diakonal betjening. For 2015 er tallet økt til 69 sokn, tilsv. 41% dekning. Gjøvik kirkelige fellesråd ansatte i 2015 en diakon til å betjene 5 nye sokn i kommunen. Det er en hovedgrunnen til at vi har økt vårt antall sokn med diakonal betjening.

Etatsrapportering viser at bispedømmet har 88 lokale diakoniplaner, det vil si en økning med 3 planer fra 2014. Det betyr en dekningsgrad på 54%. Utfordringen er å støtte menigheter uten diakon til å lage diakoniplaner og til å gi dem kunnskap om hva diakoni i menighetene er.

4.2 Arbeid blant flyktninger

I Hamar bispedømme er det 18 asylmottak og 10 midlertidige (akutt)mottak. Flere menigheter har allerede iverksatt diakonale tiltak i møte med flyktninger som er på mottak i bispedømmet. Totalt 38 ulike tiltak er registrert i 2015. I flere av tiltakene samarbeider kirken med kommunale etater, Frivilligsentraler eller frivillige organisasjoner.

Ifølge prostenes årsrapporter består tiltakene i menighetene hovedsakelig av besøk/tilbud på ulike typer mottak (10), tilbud rettet mot de som har fått opphold i kommunen og tilrettelegging av trosutøvelse (10). Det er også kirkeskyss, tilbud i trosopplæring og religionsdialog, og menighetene engasjerer seg i innsamling av klær og i norskundervisning. Antall tiltak i 2015 viser et sterkt ønske om å engasjere seg. Samtidig rapporteres det som utfordrende å skaffe seg oversikt over hvordan man kan bidra.

Fungerende prost i Valdres skriver: «Kirkene bør også arbeide med å se om det er oppgaver der en trenger hjelp som asylsøkere kan bidra med. Kompetanse og hjelp må rett og slett etterspørres, slik at det ikke bare blir et skjevt forhold mellom et «barmhjertig vi» som skal hjelpe «stakkers dem», men et gjensidig forhold med både innsats og hjelpebehov fra begge sider.

Bispedømmerådet vedtok 16.12.2015 å bevilge kr. 200 000 av tildelte midler fra Opplysningsvesenets Fond 2016 til å stimulere menighetene til å delta i arbeidet med asyldugnaden og integrering av flyktninger som har fått opphold i deres kommune. Tildelingen av midlene vil skje i mars 2016.

4.3 Grønne menigheter

Resultatmål: Flere menigheter blir «Grønn menighet»

I 2014 var det 50 Grønne menigheter i Hamar bispedømme. Tallet for 2015 viser 44 Grønne menigheter. Det utgjør bare 27% av menighetene i vårt bispedømme.

Menighetene syntes ikke å se betydningen av å bli godkjent som Grønn menighet, selv om de utfører mange av de tiltak som godkjenningen innebærer. Det ser foreløpig ikke ut til at nytt konsept for Grønn menighet og ny Klimamelding for Den norske kirke har styrket dette tiltaket. Det må arbeides mer strategisk og målrettet for å øke antall Grønne menigheter.

4.4 Misjonsavtaler

Resultatmål: Flere menigheter er engasjert for misjon

Antall misjonsavtaler har økt fra 98 til 106 i 2015. Økningen kommer som resultat av besøk til menighetsråd, økt satsning på misjon i samarbeid med Samarbeid menighet og misjon (SMM) og tydelig arbeid rettet mot menighetene i bispedømmet. Med dette har nå 65 % av menighetene i bispedømmet en misjonsavtale. Utfordringen videre blir å inkludere misjonsavtalene i menighetenes daglige arbeid, og å øke antallet avtaler.

4.5 Kirke og kultur

Resultatmål: Kirken gir rom for ulike kunst- og kulturuttrykk

Tabell 14: Konserter og andre kulturarrangement avholdt i kirkene i Hamar bispedømme

Hamar	Konserter				Andre kulturarrangement			
	Egne		Andre		Egne		Andre	
	Antall	Deltakere	Antall	Deltakere	Antall	Deltakere	Antall	Deltakere
2014	462	42 910	350	60 268	252	13 657	63	9 880
2015	489	43 598	339	65 316	208	8 237	49	9 053

697 arrangement, med et samlet besøkstall på 51 835, var i regi av kirken, øvrige hadde andre ansvarlige arrangører. Dette er en nedgang fra 2014. Egne konserter økte med 17, mens det er avholdt 43 færre andre kulturarrangement. Noe av forklaringen til den sterke nedgangen i antall andre kulturarrangement er at menighetene i 2014 holdt en rekke arrangement i forbindelse med markeringen av Grunnlovsjubileet. Sammenlignet med andre bispedømmer er det bare tre bispedømmer som har flere andre kulturarrangement enn Hamar.

Totalt ble det holdt 6 % færre konserter/kulturarrangement med til sammen 4 % færre deltakere i bispedømmets menigheter i 2015 sammenlignet med 2014. Dette er en naturlig nedgang etter en sterk satsing i et jubileumsår.

Dersom besøkstall alene legges til grunn, viser de at andre arrangører lykkes bedre med sine arrangementer i kirken enn kirken gjør selv. Gjennomsnittlig er besøket omtrent dobbelt så høyt på konserter der andre er arrangører (193), som på kirkens egne konserter (89). På andre kulturarrangementer er besøkstallet for andre arrangører (185) nesten fem ganger høyere enn på kirkens egne arrangementer (40).

4.6 Pilegrimsarbeidet

Norges første pilegrimsprest, Arne Bakken, avsluttet sitt siste år i tjeneste i Hamar bispedømme ved å holde flere kurs/samlinger for å styrke pilegrimssatsingen i menighetene. Naturlig integrering av pilegrimsmotivet i gudstjenesteliv og menighetsliv forøvrig var tema på samlinger for alle kirkelig ansatte i hvert av de 10 prostiene. I tillegg har det vært holdt en egen fagsamling for kateketer, menighetspedagoger m.fl. om hvordan integrere pilegrimsarbeid i trosopplæringen.

Det er behov for å bedre samarbeidet med pilegrimssentrene i bispedømmet for å styrke oppslutningen om pilegrim. Finansiering av åpne kirker og bedre samarbeid om tilrettelegging av vandringer er områder som kan styrke pilegrimsvandringen. Et møte med ledelsen ved Nasjonalt pilegrimssenter (NPS) som skulle følge opp dette ble avlyst av NPS.

4.7 Samarbeid med barnehager og skoler

Tabell 15: Besøk i skoler og barnehager

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Besøk i skoleklasse	277	269	261	221	189	196	154
Besøk i barnehage		223	247	207	196	163	157
Skolebesøk i kirken	228	195	220	188	180	149	159
Barnehagebesøk i kirken	143	128	117	111	120	81	94
Skolegudstjeneste	267	263	264	255	240	230	235
Barnehagegudstjeneste	136	140	141	162	141	124	132

Antall skolegudstjenester har økt med 10 i 2015. Det ble holdt 8 flere barnehagegudstjenester enn i 2014. Skolebesøk i kirken har økt med 10, og barnehagebesøk har økt med 13. Dette er en positiv utvikling som vi er fornøyd med. Besøk i barnehage er redusert med 6 til 157, og besøk i skoleklasse er redusert med 42. Det samlede antall møtepunkt mellom skole/barnehage og kirke har blitt redusert med 23,5 % siden 2010. Når vi ser på hvilken oppslutning det er om skolegudstjenester (39 674) og barnehagegudstjenester (8 285), gir nedgangen store utslag i gudstjenestestatistikken. Det er derfor all grunn til å fortsatt ha fokus på samarbeid med barnehager og skoler.

Under samtlige visitaser i Hamar blir det holdt møte med kommune og ledelse i skole/barnehage om formålet og regelverket rundt skole- og kirkesamarbeid. Erfaringen er at disse møtene etablerer kontakt der den har vært fraværende, og at de bidrar til å skape trygghet omkring rammer og regelverk for samarbeidet. Møtene motiverer ansatte i kirke og skole til å gjøre bruk av flere muligheter som finnes i relasjonen mellom skole/barnehage og kirke.

Samtidig erfarer vi at trosopplæringsreformen og gudstjenestereformen har krevd mer av tiden til både prester og kateketer. Disse har økt aktivitetsnivået sitt samtidig som vi ser en reduksjon av tiltak i samarbeid mellom skole og kirke. Dette er ikke en ønsket utvikling ettersom samarbeidet mellom skole og kirke er viktig både for barna, lokalsamfunnet og kirken.

4.8 www.kirken.no/hamar

Resultatmål: Kirken blir mer tilgjengelig på internett

Tabell 16: Antall treff på www.kirken.no/hamar 2015

	2012	2013	2014	2015
Antall sidevisninger	11 523	25 800	29 854	57 467
Antall besøk	8 497	12 160	13 511	24 630
Unike besøkende	1 962	4 247	6 471	11 733

Hamar bispedømme tok i bruk ny nettside 14.05.2015. Den gamle nettsiden er aktiv ut februar 2016.

Det er mest interessant å sammenligne siste halvår i 2014 (den gamle nettsiden) mot tilsvarende i 2015 (den nye). Antall besøk pr. dag har økt fra 34 til 96, en økning på 182 %.

Tabell 17: Antall treff på www.kirken.no/hamar - sammenligning 2. halvår 2014 og 2015

	2. halvår 2014	Treff pr. dag	2. halvår 2015	Treff pr. dag	%-vis økning
Antall sidevisninger	13 850		39 547		
Antall besøk	6 191	34	17 588	96	182
Unike besøkende	3 797		8 513		

01.07.-31.12.=184 dager. Tallene for 2015 gjelder sum treff for den gamle og den nye nettsiden.

Vi antar økningen skyldes dels at den nye nettsiden er optimalisert for mobil og nettbrett, dels fokus på innhold. Men hovedgrunnen er nok at vi 20.08.2015 opprettet Facebook-side for Hamar bispedømme, som blant annet brukes som spredningskanal for nettsiden. At det er en god strategi, ser vi både på statistikken for trafikk på nettsiden, på synligheten på Facebook, og på antallet som deler innhold direkte fra nettsiden. Vi prioriterer 3-5 statusoppdateringer pr. uke. Vi ser spesielt at nyheter om ledige stillinger har mange visninger og deles mye, men deles helst direkte fra nettsiden. Nyheter på nettsiden som ikke publiseres på Facebook, har heller ingen delinger direkte fra nettsiden. Publikum blir derfor først oppmerksom på nyheten etter å ha sett den på Facebook.

Det er interessant å se at det siste halvår 2015 er 58 % av besøkende på nettsiden som bruker mobil/nettbrett, mot 23 % året før.

Målet med kommunikasjonsarbeidet er å skape oppmerksomhet om arbeidet i Hamar bispedømme, formidle kunnskap, påvirke holdninger og atferd og bidra i utviklingen av Den norske kirke. Da er det vesentlig å ha gode plattformer slik at vi kan være der menneskene er.

4.9 Vigsling av kirkebygg

Pinsedag 2015 ble Våler kirke vigslet. Kirken erstatter den gamle 1800-tallskirken som brant ned i 2009. "Oppstandelse" er tema for både arkitektur og kirkekunst som blir billedliggjort av lyset som kommer inn i kirken. Det er gledelig at Våler kirke har fått svært positiv omtale for sin arkitektur både internasjonalt og lokalt.

5. Rekruttering

Strategisk mål: Flere får lyst til å jobbe i kirka

En av hovedoppgavene til bispedømmerådet og biskopen er å sikre tilfredsstillende prestedekning. For at Den norske kirke skal opprettholde sin status og sitt hovedmål om å være en landsdekkende folkekirke, må rekrutteringen til kirkelige stillinger og frivilligheten styrkes. I det følgende drøftes indikatorer som hver på sin måte er relevante for dette temaet.

Det finnes ingen statistikk på hvor mange fra Hamar bispedømme som var i kirkelig utdanning i 2015. Bedre ordninger for innhenting av data om dette vil kunne bidra til mer strategisk arbeid med rekruttering.

5.1 Vigslinger

Resultatmål: Rekrutteringen til vigslede stillinger styrkes.

5 ble vigslet til prest i 2015, av disse var 3 kvinner, en liten nedgang fra 2014. Tallene for 2014 var henholdsvis 6 og 5. To av de som ble vigslet, ble vigslet til tjeneste utenfor Hamar bispedømme. Det ble vigslet 3 diakoner i 2015. Det vil si at alle menighetsdiakoner i Hamar bispedømme er vigslet.

5.2 Frivillige medarbeidere

Resultatmål: Flere engasjeres i frivillig tjeneste i kirken.

I følge etatsstatistikken er det registrert at 7891 personer arbeidet frivillig i 2015. Dette er en økning fra 2014 på 8 %, og utgjør 4 % av kirkens medlemmer i Hamar bispedømme.

Menighetene i Gjøvik melder at de organiserer 200 frivillige i aldersgruppen 15-19 år. Ungdom utgjør dermed den største gruppen frivillige i disse menighetene. Dette viser noe av potensialet som ligger i bispedømmets menigheter. Som en del av aktivitetene til de unge frivillige i Gjøvik, inngår besøk til Oslo og de kirkelige utdanningsinstitusjonene der. Menighetenes tilbakemelding om manglende tilrettelegging hos utdanningsinstitusjonene bør følges opp.

5.3 Prosjekt rekruttering til kirkemusikk

I samarbeid med Toneheim folkehøgskole og den lokale kirke, har Hamar bispedømme fått etablert et valgfag i kirkemusikk med støtte fra Tilleggsgavefondet. Ideen er at dette kan anspore unge musikere til ytterligere skoleing og en karriere som kantor. I skoleåret 2013/14 tok 2 elever faget, mens det deltok 4 elever i faget i skoleåret 2014/15.

Hamar bispedømme opplever at dette er en meget fruktbar metode for å styrke rekrutteringen til kantoryrket og man har opplevd god interesse fra andre bispedømmer for arbeidet.

5.4 Tilsetninger i prestestillinger

Hamar bispedømme har utlyst 19 stillinger i 2015, samme antall som i 2014. Dette er sammen med Oslo bispedømme det høyeste antall tilsetninger på landsbasis, som har gjennomsnitt på 14,6 stillinger. 4 av stillingene har vært utlyst 2 eller flere ganger, mot 5 i 2014. Kun de to nordligste fylkene har høyere tall enn dette.

Tabell 18: Utlysninger, søknader og tilsetninger i prestestillinger i 2015

	Utlyste stillinger	Antall søknader	Søknader pr. utlysning	Stillinger utlyst flere ganger	Tilsetninger
Hamar	19 (19)	101 (96)	5,3 (5,1)	4 (5)	18 (18)
Landet totalt	183 (171)	989 (775)	5,4 (4,5)	37 (43)	146 (139)

2014-tallene i parentes. Kilde Kulturdepartementets etatsstatistikk

Også i 2015 var det mange utenlandske søkere, de fleste fra Island, og 13 % av de som ble tilsatt var islendinger. Pr. 31.12.15 var det 12 prester fra Island tilsatt i Hamar bispedømme. Dette betyr mye for den samlede rekruttering til bispedømmet. Vi gjennomfører samlinger spesielt for dem, til gjensidig nytte og glede.

De fleste av de som ble tilsatt kom fra annen statlig stilling i bispedømmet eller fra andre kanter av landet.

Gjennomsnittlig antall søknader pr. stilling er forholdsvis stabilt, med 5,3 søknader i 2015 mot 5,1 i 2014. Landsgjennomsnittet ligger på 5,4 søknader pr. stilling. Flere av søkerne søker flere stillinger, slik at antall personer som søker er svært lavt.

Rekrutteringssituasjonen er krevende og gir usikkerhet framover. Det er generelt flere søkere til sentrale strøk enn til utkantstrøkene, men selv i byene er det ikke mange søkere å velge mellom. Søkermassen var påtagelig mindre i siste del av 2015 enn i første halvår.

Pr. 31.12.15 var det 7 ubesatte stillinger, mot 3 i 2014. Dette tilsvarer ca. 20 % av alle stillingene som er ledige på landsbasis, og er en økning på over 50 % fra 2014. To av stillingene har stått ledig hele året og er lyst ut flere ganger. Videre er flere av stillingene utlyst ved årsskiftet med tilsetning tidlig i 2016. Det er urovekkende få søkere til stillingene, og flere har signalisert at de vil gå av med pensjon i løpet av 2016.

En viktig oppgave for prostene er å påse at arbeidsbelastningen blir jevnt fordelt. De nye arbeidstidsbestemmelsene vil være et nyttig verktøy.

Ingen av de som ble tilsatt i bispedømmet i 2015 kom direkte fra utdanning, mens i 2014 gjorde 12 % av de nytilsatte det. Dette er en betenkelig utvikling det må ses nærmere på. Noe av forklaringen kan være at det har vært få som var ferdig utdannet i 2015.

Hamar bispedømme hadde få stiftspraktikanter i 2015. Det må jobbes aktivt inn mot gruppen nyutdannede i 2016. Tilrettelegging under Veien til prestetjenesten og stiftspraksis vil være viktig framover. Det å ta vare på stiftspraktikantene på en god måte er en forutsetning for at de skal søke stilling i bispedømmet etter avlagt eksamen.

Det var 12 som fratradte sin stilling i bispedømmet i 2015, mot 20 i 2014. 5 av disse gikk over i annen statlig stilling, mens kun 2 gikk av med pensjon. Dette er samme trend som på landsbasis. Det var

ingen som gikk av med AFP i Hamar, mens 8 % av de som fratrådte sin stilling på landsbasis gikk av med AFP. 16 % av de som fratrådte i Hamar gikk over til stilling utenfor kirken. Dette skyldes hovedsakelig at 2 prester valgte å flytte tilbake til sitt hjemland.

5.5 Alderssammensetningen i preste-tjenesten

Aldersfordelingen i Hamar bispedømme har endret seg lite siden 2014. Aldersgruppen 40-49 år har gått opp fra 24 til 29 %, men gruppen under 40 år har gått tilsvarende ned. Aldersgruppene 50-59 år og over 60 er nærmest uendret. I forhold til landsgjennomsnittet har bispedømmet flere i gruppen 40-49 år, mens vi er nær gjennomsnittet i de andre gruppene.

Tabell 19: Aldersfordelingen i presteskaper (2014-tallene i parentes)

	Under 40 år		40 - 49 år		50 -59 år		Over 60 år		Totalt
	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Antall	%	Ant.
Hamar	17 (22)	14 (19)	34 (28)	29 (24)	35 (36)	30 (31)	32 (31)	27 (26)	118 (117)
Landet totalt	214 (222)	17 (17)	321 (298)	25 (23)	385 (394)	30 (31)	374 (362)	29 (28)	1294 (1 276)

2014-tallene i parentes. Kilde: Kulturdepartementets etatsstatistikk

5.6 Livsfasepolitikk

Både for å ta vare på de prestene vi har og være attraktive i rekrutteringen av medarbeidere, har Hamar bispedømme arbeidet lenge med livsfasepolitikk. Livsfasepolitisk dokument ble vedtatt i 2012, og er nå under revisjon. Det har tidligere vært forhandlet fram 6 ekstra seniorfridager til de over 62 år. Denne avtalen er nå reforhandlet til livsfasedager; 3 dager ekstra fri pr. år til prester med barn under 10 år, og 3 dager til prester over 65 år.

Tilpasning av arbeidsbelastning og –tider blir sterkt vektlagt for nye prester.

5.7 Lønnsutvikling – faste prestestillinger

Lønns-gjennomsnittet for presteskaper ti Hamar bispedømme har ligget lavt i forhold til andre bispedømmer i flere år. Det har derfor vært en aktiv politikk å øke det gjennom langsiktig, planmessig arbeid. Dette gir nå resultater. Hamar bispedømme har hatt den høyeste lønnsveksten i prosent i 2015, 14,1 % mot landsgjennomsnittet som ligger på 11,6. Prestene ligger godt over landsgjennomsnittet, som resultat av en bevisst satsing på ledelse.

Tabell 20: Gjennomsnittslønn i 1000 kroner samt lønnsvekst - faste prestestillinger (2014-tall i parentes)

	Prost	Sokneprest	Kapellan	Prostiprest	Senior-prest	Spesial-prest	Totalt	Lønns-vekst
Hamar	748 (652)	585 (507)	536 (477)	561 (499)	700 (-)	575 (520)	593 (516)	14,8 (2,4)
Landet totalt	713 (660)	589 (521)	533 (484)	567 (513)	595 (540)	570 (528)	588 (527)	11,6 (3,43)

2014-tallene i parentes. Kilde: Kulturdepartementets etatsstatistikk

På bakgrunn av brudd i lokaleforhandlinger i 2014 har resultatet av lokale forhandlinger i 2014 først gitt utslag i 2015.

Høstens lønnsøkninger som følge av avviklingen av prestenes tjenestebolig- og bopliktordning har bidratt til at det generelle lønnsnivået for prestene har blitt vesentlig høyere. Sokneprestene hadde den største lønnsøkningen av stillingsgruppene, med hele 13 % på landsbasis

Lønnsutviklingen for ansatte ved bispedømmekontoret har vært lavere enn gjennomsnittet for landet. Ledergruppen ligger på landsgjennomsnittet, kategorien rådgivere ligger under. Bispedømmerådet har sett at tiltak for å heve lønnsnivået ved kontoret bør iverksettes, og budsjettert med egne midler til lokale forhandlinger. Det er en spesiell utfordring i å rekruttere prester til administrative stillinger med det lønnsnivået sokneprestene nå ligger på.

5.8 Stillingskategorier – faste prestestillinger

Hamar bispedømme har i 2015 endret tre soknepreststillinger til kapellanstillinger. Dette er et bevisst grep for å kunne møte rekrutteringsproblematikken, og på sikt er det ønskelig å endre flere. Erfaringen tilsier at nyutdannede prester ønsker å få være i en kapellan- eller prostipreststilling før de søker sokneprestansvaret. Fortsatt er bare 7,6 % av prestestillingene som er kapellanstillinger, mot landsgjennomsnittet på 14,4%.

Tabell 21: Stillingskategorier faste prestestillinger

	Biskop	Sokneprest	Kapellan	Prost	Spesial- prest	Seniorprest	Prostiprest	Totalt
Hamar - antall	1 (1)	82 (87)	9 (6)	8 (9)	5 (5)	3 (-)	10 (9)	118 (117)
Landet totalt - antall	12 (12)	808 (801)	186 (179)	99 (99)	78 (71)	42 (39)	69 (75)	1294 (1276)
Landet totalt - %	0,9 (1)	62,4 (63)	14,4 (14)	7,7 (8)	6 (6)	3,2 (3)	5,3 (6)	

2014-tallene i parentes. Kilde: Kulturdepartementets etatsstatistikk

Antall prostestillinger pr 31.12.15 var 8, mot 10 i 2014. Dette er ikke på grunn av reduksjon. 2 stillinger var ikke besatt ved årsskiftet. Hamar bispedømme har opprettet tre seniorpreststillinger i løpet av året. Dette er seniortiltak som er midlertidige ordninger, men som bidrar til at ansatte kan stå lenger i stilling.

5.9 Etter- og videreutdanning

Bispemøtets nasjonale kompetanseutviklingsplan som kom i 2015 legger gode føringer for arbeidet med etter- og videreutdanning for prestene. Hamar bispedømme har som mål å ferdigstille kompetanseutviklingsplanen og oppdatere kompetansekartet i løpet av våren 2016. Regional oversikt over hvilken opparbeidet kompetanse som finnes i bispedømmet vil være en viktig del av arbeidet.

Prostene må være oppdatert på studietilbudene, og etter- og videreutdanning skal være en del av medarbeidersamtalen som de har med den enkelte prest.

Bispedømmerådet har økt budsjettmidlene til etter- og videreutdanning de siste årene. I 2015, som i 2014, har 30 % av budsjetterte midler til etter- og videreutdanning blitt innvilget til prostivise tiltak. Det var færre REU-søknader i 2015 enn det har vært tidligere år, og ingen søkte på midler ved høstens utdeling. Det er flere som er inne i et studieløp som de allerede har fått innvilget midler til.

I 2016 vil budsjetterte midler hovedsakelig bli brukt i forbindelse med studiet «Reformasjon nå – Luther som utfordring og ressurs for Den norske kirke» som er organisert av Bispemøtet i samarbeid med Det teologiske Menighetsfakultetet, Teologisk fakultet – Universitetet i Oslo, Praktisk-teologisk seminar, VID vitenskapelige høgskole, NLA Høgskolen. Alle prester vil delta, og avslutningen blir deltakelse på reformasjonsmarkeringen i Trondheim 31. oktober 2017.

5.10 Omdømme

Omdømmet til Den norske kirke generelt og Hamar bispedømme spesielt er kanskje den viktigste faktoren når det kommer til rekruttering. Og omdømmet skapes gjennom summen av en rekke faktorer, flere av dem nevnt ovenfor. Kirkelig tilsatte bør være bevisst å tale vel om sin arbeidsplass.

3. Oppdrag i tildelingsbrev 2015

3.1. Samfunnssikkerhet og beredskap

Hamar biskop deltar i fylkesberedskapsrådet i Oppland og Hedmark fylker. I 2015 har det vært økt beredskap som følge av behov for samordnede tiltak i møte med flyktningsituasjonen. Hamar bispedømme erfarer at deltakelse i fylkesberedskapsrådet er viktig for både kirke og samfunn.

4. Nærmere omtale av virkemiddelbruken

Vi vil kommentere seks områder av virkemiddelbruken bispedømmet har anvendt for å nå sine mål.

Bruk av faste møtepunkt

Prostemøter, kontaktmøter og kirkevergelagsmøter er gjennom året de viktigste strategiske møtepunktene som bispedømmet bruker til gjensidig kommunikasjon, informasjon og samhandling og for å forankre prosesser og tiltak. Administrasjonen i bispedømmet avholder ukentlige stabsmøter, ledermøter og avdelingsmøter.

Kortfattede referater og systematiske rutiner vedrørende kopimottakere er viktige faktorer for å holde en god informasjonsflyt de ulike arenaene i mellom.

Fagsamlinger for ansatte

Det blir holdt regelmessige fagsamlinger for kirkefaglige ansatte som menighetsprester, diakoner, trosopplæringsmedarbeidere, kirkemusikere, fengselsprester, sykehusprester, pensjonister og nytilsatte. Disse brukes aktivt til å styrke fagmiljøet i bispedømmet og til å involvere faggruppene i arbeidet med bispedømmets strategiske mål.

Hvert tredje år holdes det fagdager over to dager for samtlige kirkelige ansatte i Hamar bispedømme. 430 ansatte deltok under fagdage i 2015. Tilbakemelding fra prostene er at fagdage legger til rette for styrket lagånd og samhandling i den enkelte kirkestab.

Møter lokalt med menigheter og fellesråd

For å inkludere flere deltakere, økte vi antall kurs for nye menighetsråd fra 9 til 22 sammenlignet med 2011. Dette ga en deltagelse på over 800 kursdeltakere. Samtidig åpnet mer lokaliserte kurs opp for et mer tilpasset opplegg og økt deltakelse fra den enkelte.

Vi har hatt møter i flere fellesrådsområde med kirkeverge, prest, trosopplæringsansatte, andre kirkelig tilsatte og frivillige, hvor samhandling i arbeidet med trosopplæringen var utgangspunkt for samtale.

Bispevisitaser

Det er i 2015 avholdt 5 bispevisitaser. Hamar biskop fortsetter sin strategi med å la bispedømmets strategidokument belyse lokalkirken og dens rammer og vilkår. Dette skjer med utgangspunkt i

menighetenes egne rapporter og de visitasprogram som legges opp lokalt. utfordringer til videre arbeid gis, men bare når de er forankret gjennom de samtaler og møtepunkter man har hatt under visitasen. Omtrent ett år etter visitasen blir det gjennomført oppfølgingsmøter. Disse møtene er viktig for de endringsprosessene menighetene står i, og synliggjør en systematisk og helhetlig tenkning rundt bispevisitaser. Visitasene i 2015 har styrket inntrykket av behovet for forsterket kirkefaglig samhandling og ledelse lokalt.

Facebook

Hamar bispedømme på Facebook har styrket formidlingen av nyheter på bispedømmets nettside. Vi erfarer allerede at enkelte utlysning av stillinger blir delt med andre brukere på Facebook over 200 ganger. Dette bidrar vesentlig i å nå frem med informasjon til våre målgrupper.

Del IV. Styring og kontroll i virksomheten

1. Mål-, resultat- og risikostyring

Hamar bispedømmeråd bruker mål- og resultatstyring som et grunnleggende styringsprinsipp. Den samlede måloppnåelsen vurderes som tilfredsstillende, ref. årsrapportens del III. Bispedømmerådet har over flere år utviklet et sammenhengende system for mål-, resultat- og risikostyring, basert på metoder anbefalt av Direktoratet for økonomistyring (DFØ). Det er foretatt risikoanalyse knyttet til alle virksomhetens mål for 2015. I risikoanalysen er følgende tema spesielt belyst:

- Kritiske suksessfaktorer for å nå de målene som reflekterer departementets og Kirkemøtets overordnede mål for Den norske kirke
- Risikofaktorer for manglende måloppnåelse
- Konkrete tiltak for å redusere risikoen for manglende måloppnåelse
- Ansvar og tidsfrister for å gjennomføre tiltakene

Hamar bispedømmeråd opplever at man har funnet en form og omfang av mål-, resultat- og risikostyring som er tjenlig for virksomheten.

2. Likestilling

Hamar bispedømme arbeider systematisk for å fremme likestilling mellom kjønnene og hindre diskriminering når det gjelder kjønn, funksjonsevne, etnisitet og seksuell orientering. Dette gjøres bl.a. ved tilrettelegging av arbeidsplasser for ansatte med nedsatt funksjonsevne, tiltak for å rekruttere kvinner inn i ledende stillinger og ved at seksuell legning ikke etterspørres ved tilsetting. Bispedømmerådets livsfasepolitikk bidrar til å tilrettelegge arbeidssituasjonen for begge kjønn.

Andelen kvinner i faste prestestillinger i Hamar bispedømme er stabilt, 38 % mot 36 % i 2014, og 6 % høyere enn landsgjennomsnittet. Målsettingen er at det skal være lik andel kvinner og menn tilsatt i bispedømmet.

Kvinneandelen i lederstillinger (biskop, proster) har gått ned fra 27 til 22 % fra i fjor til i år, da én er gått over på arbeidsavklaringspenger. Dette er lavere enn landsgjennomsnittet som ligger på 27,9 %.

På bispedømmekontoret er kvinneandelen i ledelsen stabil med 25 %, og har vært stabil over flere år.

Tabell 22: Kvinneandel – søknader og tilsetninger

	Søknader			Tilsetninger		
	Antall søknader	Herav fra kvinner	Kvinneandel	Antall tilsetninger	Herav kvinner	Kvinneandel
Hamar	101(96)	36 (34)	36 (35)	18 (18)	6 (10)	33 (56)
Landet totalt	989 (775)	378 (248)	38 (32)	146 (139)	57 (53)	39 (38)

2014- tallene i parentes - kilde: Hamar bispedømmes årsrapport 2014

Ser vi på de siste årene er antall kvinner som søker stilling i Hamar bispedømme stabilt, 36 % av søkerne i 2015, og 35 i 2014. Mens det i 2013 var hele 52 % av søkerne som var kvinner. På landsbasis er det 38 % kvinnelige søkere til prestestillinger. For første gang har Hamar bispedømme noe lavere antall kvinnelige søkere enn på landsbasis.

Tabell 23: Kjønnfordeling – deltid, sykefravær og foreldrepermisjoner – 2015. Alle ansatte i bispedømmene

	Sykefravær		Deltid		Foreldrepermisjon	
	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn	Kvinner	Menn
Hamar	5,3 (9,2)	2,3 (1,8)	7,3 (7,7)	5,1 (5,1)	0 (0)	0 (0,8)
Landet totalt	6,0 (7,7)	3,5 (3,3)	11,8 (12,8)	5,6 (6,3)	3 (2)	0,8 (0,5)

Alle tall i prosent. 2014-tall i parentes - kilde Hamar bispedømmes årsrapport 2014

Kvinner har et høyere legemeldt sykefravær enn menn, men lavere enn landsgjennomsnittet. I 2015 hadde kvinner et sykefravær på 5,3 %, mot 9,2 i 2014. Dette er en merkbar forbedring, selv om også tallet for landsgjennomsnittet har gått noe ned. Flere av de kvinner som har hatt langtidsfravær er nå enten tilbake i full eller redusert stilling.

Hamar bispedømme har få deltidsstillinger, men i forbindelse med nedbemanning har det blitt opprettet kombinerte stillinger. Ved årsskiftet hadde vi 4 deltidsstillinger i 50 %, mot 2 i 2014. Kun to av disse er i dag besatt og det av to menn. På bispedømmekontoret er det en 70 % stilling som innehas av en kvinne. I to stillinger er det innvilget delvis permisjon. Ingen hadde foreldrepermisjon i 2015.

Tabell 24: Kvinners gjennomsnittslønn i prosent av menns – administrasjonen (nasjonale tall i parentes)

	Ledere	Rådgivere	Konsulenter	Totalt
2014	107 % (88)	98 % (96)	- (100)	90 % (88)
2015	132 % (97)	99 % (97)	- (101)	92 % (91)

Kilde: Kulturdepartementets etatsstatistikk 2015

Lønnsforskjellen blant kvinner og menn på bispedømmekontoret er ikke stor.

Tabell 25: Kvinners gjennomsnittslønn i prosent av menns – prestedtjenesten (nasjonale tall i parentes)

	Prost	Sokneprest	Kapellan	Andre	Totalt
2014	96 (91)	97 (98)	97 (99)	94 (97)	95 (97)
2015	92 (98)	96 (98)	94 (100)	89 (96)	92 (97)

Kilde: Kulturdepartementets etatsstatistikk 2015

I Hamar bispedømme er det små forskjeller på gjennomsnittslønnen for kvinner og menn. En større andel av de kvinnelige prestene er nyutdannet, og de har dermed lavere ansiennitet og lønn.

3. HMS/arbeidsmiljø

Tabell 26: Sykefravær alle ansatte - administrasjon og prestestillinger

	Egenmeldt		Legemeldt		Totalt		Kjønnfordeling	
	Sykedager	Fravær %	Sykedager	Fravær %	Sykedager	Fravær %	Kvinner %	Menn %
Hamar 2015	84	0,3	1 053	3,5	1 137	3,8	5,6	2,6
Hamar 2014	50	0,2	1336	4,6	1387	4,7		
Landsbasis 2015	1 044	0,3	15 080	4,4	16 125	4,7	6,5	3,7

Kilde: Kulturdepartementets etatsstatistikk 2015

Det totale sykefraværet er redusert fra 4,7 % i 2014 til 3,8 i 2015, dvs. en nedgang på 0,9 % i totalt sykefravær. Sykefraværet i Hamar bispedømme er godt under landsgjennomsnittet som er på 4,7 %. Dette er en svært gledelig utvikling.

Egenmeldingsprosenten har steget fra 0,2 til 0,3 %, og ligger nå på landsgjennomsnittet. Bruk av egenmeldinger er fortsatt for lav.

Refusjon av sykepenger har gått ned med 20 % i presteskapet, og det er færre langtidssykemeldte (over 16 dager) enn tidligere. Dette må ses i sammenheng med intensjonen i avtalen om inkluderende arbeidsliv (IA). Bruk av gradert sykemelding blir stadig mer vanlig, noe som igjen fører de sykemeldte raskere tilbake i jobb.

Arbeidsplassundersøkelsen blant presteskapet i Hamar bispedømme, der 94 av 107 prester har svart, viser at det fortsatt er mange prester som går på jobb selv om de er syke. Det jobbes aktivt med temaet mobbing/trakassering, men fortsatt er det 5 prester som føler seg mobbet eller trakassert på jobb. Verneombudet tar kontakt med den enkelte og det blir fulgt opp videre av personalavdelingen på bispedømmekontoret. Alle disse sakene er kjent fra tidligere og under oppfølging. Undersøkelsen for øvrig viser ikke store avvik i forhold til tidligere år. Samarbeidsforholdene blant ansatte viser gode tall.

4. Fellesføringer i staten

4.1 Tidstyver

I tildelingsbrevet for 2015 ble det gitt en fellesføring for alle statlige virksomheter om reduksjon av «Tidstyver» i statlig forvaltning. Hamar bispedømmeråd har arbeidet med reduksjon og fjerning av «Tidstyver» langs to linjer. Bispedømmerådet har lagt fram forslag relatert til rapporteringsrutiner, prosedyreforenklinger og endringer i regelverk.

Hamar bispedømmeråd arbeider videre med å ta i bruk digitale verktøy for å forenkle arbeidsprosesser og sikre god dokumentasjon. Arkiv- og postfunksjonen er allerede heldigitalisert. Digital applikasjon for reise- og utgiftsrefusjon benyttes i økende grad av de ansatte. I 2015 valgte bispedømmerådets administrasjon å fjerne bordtelefonene på kontorene. Det benyttes nå kun mobiltelefoner. Videre ble det i 2015 anskaffet videokonferanseutstyr for å kommunisere med Kirkerådet og landets øvrige bispedømmeråd. I tillegg til bruk av Skype og Lync reduserer dette behovet for fysiske reiser betydelig, noe som er både tids- og utgiftsbesparende.

5. Oppfølging av revisjonsmessige forhold

Hamar bispedømmeråd fikk ingen merknader fra Riksrevisjonen for regnskapsåret 2014. Bispedømmerådet har i 2015 fulgt opp de områder for forbedringspotensial som Riksrevisjonen vektla i forbindelse med revisjonsdialogen for 2014.

6. Vurdering av mislighetsrisiko

I bispedømmerådets *Rutinebeskrivelser for økonomistyring* er fastsatt arbeidsprosesser som reduserer risikoen for misligheter, herunder elektronisk sporbar håndtering av alle utbetalingsbilag med to godkjenner før endelig godkjenning av betalingsfil i bank, ingen mulighet for direkte betaling i bank og ingen bruk av kontantkasse i virksomheten. Det er også i dette regelverket egne bestemmelser for innkjøpsområdet. Hamar bispedømme baserer seg videre på Den norske kirkes

presteforening sine yrkesetiske retningslinjer og *etiske retningslinjer for statstjenesten* i sitt arbeid med etiske standarder, noe som innebærer en bevisstgjøring vedrørende eksempelvis habilitet og nærstående parter. Dette medfører nødvendigvis ikke at risikoen for misligheter er eliminert i virksomheten, men at den anses som relativt lav og at rutinene er tilfredstillende for å redusere risiko og avdekke eventuelle tillitsbrudd.

Del V. Vurdering av fremtidsutsikter

Hamar bispedømme vurderer sin evne til å nå fastsatte mål og levere resultater fremover som overveiende gode. Uansett vil det være flere forhold både i og utenfor virksomheten som påvirker mulighetene våre til å utføre vårt oppdrag.

Den norske kirke følger to linjer i omstillingsarbeidet. Den nye relasjonen mellom kirke og stat, med større selvstendighet for kirken, vil bli ytterligere stadfestet gjennom de foreslåtte endringer i Kirkeloven som regjeringen har lagt fram i en lovproposisjon til behandling i Stortinget vinteren 2016. Lovendringene vil ventelig tre i kraft fra 1. januar 2017 og medføre at Den norske kirke blir et eget rettssubjekt. Arbeidsgiver- og virksomhetsansvar vil fra årskiftet 2016/2017 overdras fra staten til det nye rettssubjektet. Den norske kirke, sentral og regionalt, må bruke store ressurser til å forberede denne situasjonen. Nytt regelverk og nye IKT-systemer innenfor HR og økonomi må på plass før nyttår 2017. Videre arbeider de kirkelige organer med hvordan kirken skal organiseres fra det øyeblikk Stortinget eventuelt vedtar en ny rammelov for tros- og livssynssamfunn, herunder den nåværende kirkelovs bestemmelser. Dette vil etter signalene kunne skje i 2020.

Det er viktig for Den norske kirkes legitimitet at deltakelsen ved kirkevalgene øker, særlig når kirken får en selvstendig stilling fra staten. Via sitt engasjement, blant annet i valg, vil medlemmene ha enda større påvirkning på den retning kirken skal ha i ulike spørsmål. Det var derfor gledelig at deltakelsen ved valget til menighetsråd og bispedømmeråd i Hamar bispedømme økte fra 17,5 % i 2011 til 20,0 % i 2015.

Det er en intensjon å videreutvikle kompetansetjenestene som bispedømmerådet står ansvarlig for i de kommende år. Vi vil særlig fokusere på å styrke samhandling mellom ulike grupper ansatte i lokalt. Dette tiltaket er så sentralt i bispedømmerådets strategi for å oppnå god oppslutning om kirkens virksomhet at ledelsen har et spesielt fokus på omfanget av og kvaliteten på disse tiltakene.

Mange fellesråd melder om strammere rammer i kommunenes kirkebudsjetter. Dette får konsekvenser for vedlikehold av kirker, omlegging eller opphør av tjenester som kirken utfører og begrenset bruk av kirkebygg. Kommunereformen vil sannsynligvis endre noe på sammensetningen av kommuner i bispedømmet. Dette vil igjen medføre en reduksjon i antall kirkelige fellesråd. Det er fortsatt for tidlig å fastslå hvordan kommunekartet vil bli seende ut. Dette vil avhenge både prosesser og vedtak i kommunene og i Stortinget. Spørsmål for kirken vil være hvordan den lokale kirkeøkonomien vil bli ivaretatt ved større enheter. Hvordan vil endring av disse strukturene påvirke lokalsamfunnets evne og vilje til å ta vare på kirkene sine? Vil dette kunne frigjøre ressurser, eller vil større enheter lede til videre innstramminger? Kirken bør ta del i disse prosessene lokalt og slik bidra til at lokalsamfunnets ansvar for kirkene også blir en del av vurderingsgrunnlaget. Ved å ta del i disse prosessen vil kirken bli bedre i stand til å omstille seg til de endringene som måtte komme.

Det er å vente at dåpstallene fortsatt vil falle noe de nærmeste årene. Det er viktig å intensivere arbeidet med innhenting av kunnskap om hvorfor færre ønsker å døpe barna sine slik at vi kan møte nedgangen med virkemidler som har effekt.

Bispedømmerådet registrerer at økt innsats på trosopplæringsområdet de senere årene har foregått parallelt med en sterk nedgang i møtepunkt mellom skole/barnehage og kirke. Vi vurderer at denne nedgangen i hovedsak skyldes endrede prioriteringer i kirken lokalt, grunnet merarbeid som følge av flere samtidige reformer. KIFO viser til at tilhørighet til kirke bygges gjennom møtepunktene mellom skole og kirke. Bispedømmerådet vil derfor arbeide for at denne midlertidige endringen av ressursbruk ikke gjøres permanent.

Vi er en kirke i sterk omstilling. Lederskap er avgjørende i en slik prosess. Kirken har et samlende oppdrag. Men klarer den å samle seg om et budskap? En helhetlig visjon til inspirasjon og trygghet både for kirkeansatte, medlemmer og samfunnet generelt?

Kirken har en kommunikasjonsutfordring i å gi folk trygghet på at folkekirken er der for dem uavhengig av strukturelle endringer i forholdet kirke/stat. Tillit og tilhørighet skapes gjennom hvordan den lokale og sentrale kirke framstår, både i offentligheten generelt og gjennom de ulike møtepunkter i et menneskes liv.

Del VI. Årsregnskapet

1. Ledelseskommentarer

Hamar bispedømmeråd er et statlig forvaltningsorgan som er underlagt Kulturdepartementet. Bispedømmerådet førte i 2015 regnskapet i henhold til kontantprinsippet, slik det framgår av prinsippnoten til årsregnskapet. Dette videreføres forøvrig i 2016.

Årsregnskapet bekreftes med dette avlagt i henhold til bestemmelser om økonomistyring i staten, rundskriv R-115 fra Finansdepartementet og krav fra Kulturdepartementet i instruks om økonomistyring. Regnskapet gir et dekkende bilde av Hamar bispedømmeråd disponible bevilgninger, regnskapsførte utgifter og inntekter i 2015.

I 2015 har Hamar bispedømmeråd samlet disponert tildelinger til driftsutgifter på kr 101 000 000,-. Bispedømmerådet hadde i 2015 et inntektskrav på 1 013 000 kroner. Netto tildeling til ordinær drift over statsbudsjettet var således 99 987 000 kroner. Regnskapsførte driftsutgifter ble 102 163 000 kroner, mens inntektene totalt ble 1 387 000 kroner. Til sammen utgjør således det totale netto resultat i ordinær drift et merforbruk på 789 000 kroner i forhold til bevilgningen over statsbudsjettet. Dette tilsvarer 0,8 % av netto tildeling.

Bispedømmet har ikke hatt merforbruk siden regnskapet for 2009 og det vurderes som avgjørende viktig at driftsnivået kommer ned på et akseptabelt nivå i løpet av 2016. En av årsakene til merforbruket er at de økte utgiftene relatert til bortfallet av prestenes boplikt fra 1. september 2015 ikke ble tilstrekkelig kompensert over statsbudsjettet.

I tillegg til det som blir definert under ordinær drift, er Hamar bispedømmeråd ansvarlig for overføring av tilskudd over statsbudsjettets post 75 til trosopplæring og andre kirkelige formål. Til denne oppgaven følger et ansvar for kontroll og oppfølging av anvendelsen av midlene, vurdering av søknader om overføring av mindreforbruk og forvaltning av eventuelle ubenyttede tilskudd. Total sum i tilskuddsoverføring i 2015 var 33,2 millioner kroner.

Hamar bispedømmeråd forvalter også 0,8 mill. kroner gjennom midler fra Opplysningsvesenets fond som overføres som tilskudd etter søknad til ulike tiltak innenfor Kirkemøtets satsningsområder.

Mellomværende med statskassen utgjorde pr 31.12.15 kr 4 203 157,-. Oppstillingen av artskontorrapporteringen viser at dette mellomværende består av skyldig skattetrekk, samt fordringer på i alt kr 20 788,-. Foruten rapportert mellomværende har bispedømmerådet en leverandørgjeld på kr 140,- som ikke er betalt og derfor ikke framkommer som utgift i årsregnskapet, jf. opplysninger om avregning med statskassen i note 8.

Riksrevisjonen er ekstern revisor og bekrefter årsregnskapet for bispedømmerådet. Årsregnskapet er ikke ferdig revidert per d.d. men revisjonsberetningen antas å foreligge i løpet av 2. kvartal 2016. Beretningen er unntatt offentlighet fram til Stortinget har mottatt Dokument 1 fra Riksrevisjonen.

Gunhild Tomter Alstad
bispedømmerådsleder

Freddy Knutsen
fung. stiftsdirektør

2. Prinsippnote

Årsregnskap for Hamar bispedømmeråd er utarbeidet og avlagt etter nærmere retningslinjer fastsatt i bestemmelser om økonomistyring i staten ("bestemmelsene"), fastsatt 12. desember 2003 med endringer, senest 5. november 2015. Årsregnskapet er i henhold til krav i bestemmelsene punkt 3.4.1, nærmere bestemmelser i Finansdepartementets rundskriv R-115 med endringer av november 2015 og eventuelle tilleggskrav fastsatt av overordnet departement.

Oppstillingen av bevilgningsrapporteringen omfatter en øvre del med bevilgningsrapporteringen og en nedre del som viser at virksomheten ikke står oppført med beholdning i kapitalregnskapet. Oppstillingen av artskontorapporeringen har en øvre del som viser hva som er rapportert til statsregnskapet etter standard kontoplan for statlige virksomheter og en nedre del som viser grupper av kontoer som inngår i mellomværende med statskassen. Oppstillingen av bevilgningsrapporteringen og artskontorapporeringen er utarbeidet med utgangspunkt i bestemmelsene punkt 3.4.2 – de grunnleggende prinsippene for årsregnskapet:

- a) Regnskapet følger kalenderåret
- b) Regnskapet inneholder alle rapporterte utgifter og inntekter for regnskapsåret
- c) Utgifter og inntekter er ført i regnskapet med brutto beløp
- d) Regnskapet er utarbeidet i tråd med kontantprinsippet

Oppstillingene av bevilgnings- og artskontorapporering er utarbeidet etter de samme prinsippene, men gruppert etter ulike kontoplaner. Prinsippene korresponderer med krav i bestemmelsene punkt 3.5 til hvordan virksomhetene skal rapportere til statsregnskapet. Sumlinjen "*Netto rapportert til bevilgningsregnskapet*" er lik i begge oppstillingene.

Alle statlige virksomheter er tilknyttet statens konsernkontoordning i Norges Bank i henhold til krav i bestemmelsene pkt. 3.8.1. Ordinære forvaltningsorgan (bruttobudsjetterte virksomheter) tilføres ikke likviditet gjennom året. Ved årets slutt nullstilles saldoen på den enkelte oppgjørskonto ved overgang til nytt år.

3. Bevilgningsrapporteringen

Bevilgningsrapporteringen viser regnskapstall som Hamar bispedømmeråd har rapportert til statsregnskapet. Det stilles opp etter de kapitler og poster i bevilgningsregnskapet som bispedømmerådet har fullmakt til å disponere. Kolonnen samlet tildeling viser hva virksomheten har fått stilt til disposisjon i tildelingsbrev for hver kombinasjon av kapittel/post.

4. Artskontorapporeringen

Artskontorapporeringen viser regnskapstall bispedømmerådet har rapportert til statsregnskapet etter standard kontoplan for statlige virksomheter. Bispedømmerådet har en trekkrettighet for disponible tildelinger på konsernkonto i Norges bank. Tildelingene skal ikke inntektsføres og vises derfor ikke som inntekt i oppstillingen. Note 8 til artskontorapporeringen viser forskjeller mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskassen.

Oppstilling av bevilgningsrapportering, 31.12.2015							
Utgiftskapittel	Kapittelnavn	Post	Posttekst	Note	Samlet tildeling*	Regnskap 2015	Merutgift (-) og mindrentgift
0340	Driftsutgifter	01	Driftsutgifter	A, B, 2, 3, 5	101 000 000	102 163 202	-1 163 202
0340	Spesielle driftsutgifter	21	Spesielle driftsutgifter	A, B, 2, 3, 5	876 000	890 189	-14 189
0340	Tilskudd til trosopplæring	75	Tilskudd	B, 7	33 205 000	33 204 880	
<i>Sum utgiftsført</i>					135 081 000	136 258 270	
Inntektskapittel	Kapittelnavn	Post	Posttekst		Samlet tildeling	Regnskap 2015	Merinntekt og mindreinntekt (-)
3340	Salgsinntekter mv	01	Driftsinntekter	A, B, 1	1 013 000	1 387 001	374 001
3340	Inntekter ved oppdrag	02	Ymse	A, B, 1	876 000	890 189	14 189
5309	Tilfeldige inntekter	29	Ymse	1	0	175 735	
5700	Folketrygdens inntekter	72	Arbeidsgiveravgift	1	0	9 792 574	
<i>Sum inntektsført</i>					1 889 000	12 245 499	
<i>Netto rapportert til bevilgningsregnskapet</i>						124 012 771	
Kapitalkontoer							
60065901	Norges Bank KK /innbetalinger			8		4 107 191	
60065902	Norges Bank KK/utbetalinger			8		-127 502 661	
703874	Endring i mellomværende med statskassen			8		-617 301	
<i>Sum rapportert</i>						0	
Beholdninger rapportert til kapitalregnskapet (31.12)							
Konto	Tekst				2015	2014	Endring
6260	Aksjer			8	0	0	0
703874	Mellomværende med statskassen			8	-4 203 157	-3 585 856	-617 301

* Samlet tildeling skal ikke reduseres med eventuelle avgitte belastningsfullmakter. Se note B for nærmere forklaring.

Note A Forklaring av samlet tildeling utgifter			
Kapittel og post	Overført fra i fjor	Årets tildelinger	Samlet tildeling
034001	1 645 000	99 355 000	101 000 000
334001	0	1 013 000	1 013 000
034021	0	876 000	876 000
334002	0	876 000	876 000

Note B Forklaring til brukte fullmakter og beregning av mulig overførbart beløp til neste år										
Kapittel og post	Stikkord	Merutgift(-)/ mindre utgift	Utgiftsført av andre i hht avgitte belastningsfullmakter (-)	Merutgift(-)/ mindre utgift etter avgitte belastningsfullmakter	Merinntekter / mindreinntekter (-) iht merinntektsfullmakt (justert for eventuell mva.)	Omdisponering fra post 01 til 45 eller til post 01/21 fra neste års bevilgning	Innsparinger	Sum grunnlag for overføring	Maks. overførbart beløp *	Mulig overførbart beløp beregnet av virksomheten
034001	Kan overføres	-1 163 202	Ikke aktuelt	Ikke aktuelt	Ikke aktuelt	0	Ikke aktuelt	0	Ikke aktuelt	Ikke aktuelt
034021	Kan nyttes under post 01	-14 189	Ikke aktuelt	Ikke aktuelt	Ikke aktuelt	0	Ikke aktuelt	0	Ikke aktuelt	Ikke aktuelt
334001	Kan overføres	374 001	Ikke aktuelt	Ikke aktuelt	Ikke aktuelt	0	Ikke aktuelt	0	Ikke aktuelt	Ikke aktuelt
334002	Kan nyttes under post 01	14 189	Ikke aktuelt	Ikke aktuelt	Ikke aktuelt	0	Ikke aktuelt	0	Ikke aktuelt	Ikke aktuelt
034075	Belastningsfullmakt fra Kirkerådet	120	Ikke aktuelt	Ikke aktuelt	Ikke aktuelt	0	Ikke aktuelt	0	Ikke aktuelt	Ikke aktuelt

*Maksimalt beløp som kan overføres er 5% av årets bevilgning på driftspostene 01-29, unntatt post 24 eller sum av de siste to års bevilgning for poster med stikkordet "kan overføres".
Se rundskriv R-2 for mer detaljert informasjon om overføring av ubrukte

Oppstilling av artskontorrapporteringen, 31.12.2015

	Note	2015	2014
Driftsinntekter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Innbetalinger fra gebyrer	1	0	0
Innbetalinger fra tilskudd og overføringer	1	1 099 507	1 205 288
Salgs- og leieinnbetalinger	1	1 177 683	829 862
Andre innbetalinger	1	0	0
<i>Sum innbetalinger fra drift</i>		2 277 190	2 035 150
Driftsutgifter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Utbetalinger til lønn	2	90 348 350	82 478 494
Andre utbetalinger til drift	3	12 912 169	11 359 922
<i>Sum utbetalinger til drift</i>		103 260 518	93 838 416
Netto rapporterte driftsutgifter		100 983 328	91 803 266
Investerings- og finansinntekter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Innbetaling av finansinntekter	4	0	-3
<i>Sum investerings- og finansinntekter</i>		0	-3
Investerings- og finansutgifter rapportert til bevilgningsregnskapet			
Utbetaling til investeringer	5	59 752	0
Utbetaling til kjøp av aksjer	5	0	0
Utbetaling av finansutgifter	4	0	0
<i>Sum investerings- og finansutgifter</i>		59 752	0
Netto rapporterte investerings- og finansutgifter		59 752	3
Innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten			
Innbetaling av skatter, avgifter, gebyrer m.m,	6	0	0
<i>Sum innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten</i>		0	0
Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten			
Utbetalinger av tilskudd og stønader	7	32 938 000	33 836 409
<i>Sum tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten</i>		32 938 000	33 836 409
Inntekter og utgifter rapportert på felleskapitler *			
Gruppelivsforsikring konto 1985 (ref. kap. 5309, inntekt)		175 735	167 857
Arbeids giveravgift konto 1986 (ref. kap. 5700, inntekt)		9 792 574	8 955 717
Nettoføringsordning for merverdiavgift konto 1987 (ref. kap. 1633, utgift)		0	0
<i>Sum rapporterte utgifter på felleskapitler</i>		9 968 309	9 123 575
Netto rapportert til bevilgningsregnskapet		124 012 771	116 516 103
Oversikt over mellomværende med statskassen **			
Eiendeler og gjeld		2015	2014
Fordringer		20 136	0
Kasse		0	0
Bankkontoer med statlige midler utenfor Norges Bank		0	0
Skyldig skattetrekk		-4 223 945	-3 585 856
Skyldige offentlige avgifter		0	0
Annen gjeld		652	0
Sum mellomværende med statskassen	8	-4 203 157	-3 585 856
* Andre ev. inntekter/utgifter rapportert på felleskapitler spes ifiseres på egne linjer ved behov.			
** Spes ifiser og legg til linjer ved behov.			
Kontrollsum:	124 012 771		
Kontrollsum:	124 012 771		
Differanse:	0		

Note 1 Innbetalinger fra drift					
				31.12.2015	31.12.2014
<i>Innbetalinger fra gebyrer</i>					
Byggesaksgebyr				0	0
Tilsynsavgift elsikkerhet				0	0
Gebyrer / avgift omsetning produksjon sprengstoff første omsetningsledd				0	0
Sum innbetalinger fra gebyrer				0	0
<i>Innbetalinger fra tilskudd og overføringer</i>					
Tilskudd/overføring				0	0
Tilskudd fra andre statlige virksomheter				949 318	150 180
Tilskudd fra organisasjoner og stiftelser				150 189	1 055 108
Sum innbetalinger fra tilskudd og overføringer				1 099 507	1 205 288
<i>Salgs- og leieinnbetalinger</i>					
Eksteme refusjonsinntekter				1 138 105	760 796
Annen leieinntekt				39 578	69 066
Sum salgs- og leieinnbetalinger				1 177 683	829 862
<i>Andre innbetalinger</i>					
Andre innbetalinger				0	0
Leieinntekter				0	0
Sum andre innbetalinger				0	0
Sum innbetalinger fra drift				2 277 190	2 035 150

Note 2 Utbetalinger til lønn					
				31.12.2015	31.12.2014
Lønn				81 143 212	74 695 680
Arbeidsgiveravgift				9 792 574	8 955 717
Pensjonsutgifter*				0	0
Sykepenger og andre refusjoner(-)				-1 745 046	-2 370 851
Andre ytelser				1 157 610	1 197 947
Sum utbetalinger til lønn				90 348 350	82 478 494
<i>* Denne linjen benyttes av virksomheter som innbetaler pensjonspremie til SPK.</i>					
Antall årsverk:				127,7	124,4

Note 3 Andre utbetalinger til drift			
		31.12.2015	31.12.2014
Husleie		1 242 436	1 181 932
Vedlikehold egne bygg og anlegg		0	0
Vedlikehold og ombygging av leide lokaler		7 038	0
Andre utgifter til drift av eiendom og lokaler		490 493	493 035
Reparasjon og vedlikehold av maskiner, utstyr mv.		6 011	4 413
Mindre utstysanskaffelser		82 877	175 292
Leie av maskiner, inventar og lignende		90 273	94 846
Kjøp av fremmede tjenester		4 253 886	1 750 374
Reiser og diett		4 087 334	4 191 173
Øvrige driftsutgifter		2 651 822	3 468 857
Sum andre utbetalinger til drift		12 912 169	11 359 922

Note 4 Finansinntekter og finansutgifter			
		31.12.2015	31.12.2014
<i>Innbetaling av finansinntekter</i>			
Renteinntekter		0	0
Valutagevinst		0	-3
Annen finansinntekt		0	0
Sum innbetaling av finansinntekter		0	-3
<i>Utbetaling av finansutgifter</i>			
Renteutgifter		0	0
Valutatap		0	0
Annen finansutgift		0	0
Sum utbetaling av finansutgifter		0	0

Note 5 Utbetaling til investeringer og kjøp av aksjer					
			31.12.2015		31.12.2014
<i>Utbetaling til investeringer</i>					
Immaterielle eiendeler og lignende			29 905		0
Tomter, bygninger og annen fast eiendom			0		0
Beredskapsanskaffelser			0		0
Infrastruktureiendeler			0		0
Maskiner og transportmidler			0		0
Driftsløsøre, inventar, verktøy og lignende			29 847		0
Sum utbetalt til investeringer			59 752		0
<i>Utbetaling til kjøp av aksjer</i>					
Kapitalinnskudd			0		0
Obligasjoner			0		0
Investeringer i aksjer og andeler			0		0
Sum utbetalt til kjøp av aksjer			0		0

Note 6 Innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten					
			31.12.2015		31.12.2014
Sum innkrevingsvirksomhet og andre overføringer til staten					
			0		0

Note 7 Tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten					
			31.12.2015		31.12.2014
Tilskudd til menigheter og fellesråd			32 938 000		33 836 409
Sum tilskuddsforvaltning og andre overføringer fra staten			32 938 000		33 836 409

Note 8 Sammenheng mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskassen**Del A Forskjellen mellom avregning med statskassen og mellomværende med statskassen**

			31.12.2015	31.12.2015	Forskjell
			Spesifisering av <u>bokført</u> avregning med statskassen	Spesifisering av <u>rapportert</u> mellomværen de med statskassen	
Finansielle anleggsmidler					
	Investeringer i aksjer og andeler*		0	0	0
	Obligasjoner		0		
	<i>Sum</i>		0	0	0
Omløpsmidler					
	Kundefordringer		0	0	0
	Andre fordringer		20 136	20 136	0
	Bankinnskudd, kontanter og lignende		0	0	0
	<i>Sum</i>		20 136	20 136	0
Langsiktig gjeld					
	Annen langsiktig gjeld		0	0	0
	<i>Sum</i>		0	0	0
Kortsiktig gjeld					
	Leverandørgjeld		140	0	140
	Skyldig skattetrekk		-4 223 945	-4 223 945	0
	Skyldige offentlige avgifter		0	0	0
	Annen kortsiktig gjeld		652	652	0
	<i>Sum</i>		-4 223 153	-4 223 293	140
Sum			-4 203 017	-4 203 157	140

* Virksomheter som eier finansielle anleggsmidler i form av investeringer i aksjer og selskapsandeler fyller også ut note 8 B

Fjellalteret på Åstkjørkja ble vigslet av biskop Solveig Fiske 26.07.2015.

Foto: Håkon K. Tande

Bilde på framsiden: Våler kirke ble vigslet av biskop Solveig Fiske 1.pinsedag 2015. Arkitekt for Våler kirke er Sivilarkitekt Espen Surnevik AS. Det er kunstner Espen Dietrichson som står for den kunstneriske utsmykningen.
Foto: Gunhild Grønvold

DEN NORSKE KIRKE

Hamar bispedømme

Postboks 172 2302 Hamar Besøksadresse: Folkestadgate 152
Telefon 62 55 03 50 www.kirken.no/hamar hamar.bdr@kirken.no